

Amikor lapunknak ezt az augusztusi számát szerkesztettük – nagyon meleg volt. Talán még emlékeznek rá olvasóink, hogy júliusban micsoda kánikulái napokat éltünk át. Nyilván annak a régvolt kánikulának tudható be, hogy egyik nap a szerkesztői asztal mellett egy kézirat javítása közben álomba szenderültem és a következőket álmodtam.

Volt egyszer egy számítógépes lap, amelynek szerkesztőségében a hely nagyon kicsi volt, ezért állandó gondot okozott, hogy mikor melyik asztalon melyik gép legyen.

A szerkesztőség ugyanis sokféle géppel foglalkozott, ezekre rendszeresen közölt programokat, írásokat, hardver- és szoftverötleteket. A gépeket forgalmazó cégek jól tudták, hogy nekik végül is érdekük, hogy arra a gépre amelyet ők árusítanak, minél több program, leírás, ötlet jelenjen meg. Hiszen ismerték azt a régi igazságot, hogy mindegy, mit mondanak, írnak valamiről, csak minél többet beszéljenek róla.

Azt illető cégek azt is tudták, hogy ahhoz, hogy egy lap rendszeresen közölhessen anyagokat az ő általuk favorizált gépre, gép is kell. Hiszen a programokat, ötleteket valahogyan ki kell próbálni, ki kell printelni stb. Így hát a szerkesztőség a bőség zavarával küzdött, nem tudta már, hogy a sokféle gépet hová tegye. Körülbelül ideig jutottam az álomban, amikor fölbredtem. Így hát gondoltam – érdeklí, nem érdeklí – elmondom már a kedves olvasónak, hogy mi az igazság mindezzel kapcsolatban. Bizonyára nem én vagyok az egyetlen olvasó, akinek nemrég egyik laptársunk sorai közt is szemet szúrt a közlés, miszerint a laptársnak összesen egy darab gépe van. Kollegális információs csatornán keresztül is eljuttott hozzánk a hír, miszerint valóban más szerkesztőségekben is a miénkhez hasonlóan folyik az



élet, vagyis minden programtesztelésre, listázásra külső munkatársakat kell megkérni, ugyan koptassák már a saját eszközeiket, vagy a munkahelyükön lévő eszközöket lopva vegyék igénybe a mi igazán nem önös céljainkra. Sajnos egy sor gépre, programra igaz ez nálunk is. Mi ugyan egy fokkal jobb helyzetben vagyunk, mert némi erőszakos udvarlás eredményeként hosszán tartó kölcsönben van nálunk néhány gép. Így nem kell ide-oda futkosni ha szükségünk van egy Commodore-ra, egy TVC-re, egy HT-re, sőt. A sorok írásakor még Atarit is birtoklunk, De mind a mai napig nincs például egy Sinclair gépünk.

Ez talán magyarázható azzal, hogy nincs itthon cég, amelynek ebben az irányban lenne érdekltsége. De ott van például a Primo, amely igazán magyar érdekltség. Igaz, egyesek szerint mi mindig utáltuk ezt a gépet, ezzel szemben talán a legtöbb Primo-s anyag nálunk jelent meg. (Rendszeresen jelennek meg Primo-s anyagok azóta is, hogy a gépet „eltemettük”, mert úgy éreztük az objektív tájékoztatáshoz a bukás tényének rögzítése is hozzátartozik.) Mégis mind a mai napig nem sikerült egy gépet kiudvarolnunk. Ha tesztelni kell, valamelyik külső munkatársunkhoz fordulunk, ha printelni, akkor meg egyszerűen bajban vagyunk. Azon a meleg nyári napon megálmodtam az ideális szerkesztőséget, ahol minden rendelkezésre áll, s ahol épp ezért minimálisra csökkenthető a lapba kerülő hibák száma is. Addig is, amíg az álom valóra válik, ne haragudjanak az olvasók, hogy ilyen belső ügyekkel – számítógépes lapok szerkesztőségeinek munkakörülményeivel – untatta önöket a szerkesztő. Tudják be mindezt a nyári uborkaszazonnak, meg a hőségutának.

Angyalosi László

BELÜLRŐL

- 18 **Hiroldal** – amelyben egy pár hónapos gépet mutatunk be – az Amiga 500-ast –, amely a gyártók elképzelése szerint a C64 utóda lehet.
- 20 **Vallató** – kánpadon az Atari 800XL – átlagosztályzata: 3.8 – igazán jó
- 24 **TVC-Centronics?** – a kérdőjelet mi feloldjuk, de azért nem értjük, hogy ha Centronics, akkor miért nem Centronics.
- 26 **Programajánlat** – természetesen a vallatott Atarira – ezúttal egy körrajzoló program, amely meglepően gyors!
- 28 **Benchmark játékok** – játék, mert ismét kiderül, hogy nemcsak gépet, de még programnyelvet sem érdemes benchmark tesztek alapján választani.
- 30 **Könyvmoly** – sok-sok új könyv a piacon, amelyek közül a nyelvoktatás számítógépesítéséről szólót választotta bogarunk e havi rágódása tárgyául.
- 31 **Szoftverötletek** – a RAM-ot feltöltő gépi kódú program a C64-re.
- 32 **Enterprise nyerd** – új pályázatunkban nem kisebb nyereségért csatázhatnak – mint ez a nagy érdeklődést kiváltott masina.

HIRLOKAL



TOURINFORM

Az Országos Idegenforgalmi Hivatal megnyitotta a hazai idegenforgalom információs szolgálatát, a Tourinform korszerű, új irodáját, Budapesten, a Sütő utcában. Az OIH – felismerve a benne rejlő lehetőségeket – továbbfejlesztette a tájékoztató szolgálatot: a korábban mikrofilmes adattárolást a számítógépes váltotta fel. Jelenleg egymillió adatot tárolnak számítógépen a Tourinformnál, s így az idegenforgalommal kapcsolatos mindenre azonnal tudnak válaszolni: a hazai utazási irodák ajánlataitól kezdve a különféle programok az országos és az európai időjárásig. Az elképzelések szerint mind bel-, mind pedig külföldön bővülnek a Tourinform kapcsolatai. A most alakuló megyei idegenforgalmi információs hálózatot ugyanis a Tourinform adatbankjára alapozzák, a későbbiekben pedig nemzetközi információs központokhoz kíván csatlakozni a magyar idegenforgalmi információs szolgálat.

TÁPANYAGPROGRAM

A Gabona és Iparművelés Termelési Rendszerének igény esetén számítógépes tápanyag-programot készít a Szolnok-megyei mezőgazdasági nagyüzemek számára. A szolgáltatás keretében a szakemberek táblánként tartalmaznak vesznek és elemzik a táblákon korábban termesztett kultúrákat, az előző traktáriumot. Figyelembe veszik a táblákon korábban termesztett kultúrákat, az előző traktáriumot, öntözést. A begyűjtött adatokból számítógép segítségével állapítják meg, mely tápanyag-utánpótlást igényelnek, milyen termet várható, illetve milyen nyereségre lehet számítani.

VÍZ

A Baranya Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat kedvező tapasztalatokkal rendelkezik az ivóvízellátás számítógépes szabályozásában. Legújabb, kidolgozás alatt álló számítógépes rendszerük Komló ivóvízellátását fogja vezérelni, biztosítva a vezetékek, a gépek és berendezések leg gazdaságosabb üzemét. Sőt, a rendszer vigyázza is a vízvezeték-hálózatot, ha a számítógép pillanatokon belül kiszámítja és megállapítja annak helyét. A számítógépes irányítási rendszer kidolgozását a Komlóiak a Budapesti Műszaki Egyetem vizsgálati tanszékével közösen végzik, s úgy számítják, hogy a rendszer a jövő év közepétől kezdheti meg működését.

SPORT

Dr. Iglói László, az ÁISH tudományos főosztályának helyettes vezetője egy sajtótájékoztatón arról beszélt, hogy a számítástechnika és a magyar sport kapcsolatában sokéves elmaradás mutatkozik. Míg a világ sok országában a számítógépek hatékonyan támogatják a sportolókat és sportvezetőket, addig nálunk még csak most kezdik felismerni a sportszakemberek a számítástechnika jelentőségét. Csak remélni lehet, hogy a számítógépek alkalmazása hamarosan megszokott lesz a magyar sportéletben és a téren is felzárkózhatunk a fejlett sporttal rendelkező országokhoz.

SIR CLIVE SINCLAIR

Sir Clive Sinclair, a Sinclair számítógépek gyártója vállalatát 1986-ban eladta az Amstrad-nak, és új céget alapított. Az új vállalat, a Cambridge Computers Ltd, első terméke egy háromszáz dolláros asztali számítógép. 1988-ban a rádiótelefon-készülék akarnak betörni olyan rádiótelefonok piacára, amely automatikusan képes kiválasztani az otthoni, a munkahelyi és az autóbán épített telefonállomások közül azt, amelyen a tényleges telefonkapcsolat a legolcsóbban jöhet létre.

MENETREND

A vasúti mellett minden évben sor kerül a közúti közlekedés menetrendjének módosítására is. A nemrég kiadott autóbuszmenetrendkönyv formájában és szerkesztésben is eltér az eddigiektől. A Volánbusz a szakmában először mikroszámítógép segítségével készítette az új menetrendet. Ennek köszönhetően sokkal részletesebbre és áttekinthetőbbre sikerült, s a könnyebb eligazodás érdekében most tizenegy kötetben, zsebkönyv formátumban került kiadásra.

CÉH 64

CÉH 64 néven számítógépes beatzenekar vagy zenekari társulás jött létre. Konkrec László kezeli a számítógépet, Töröcsik Kristóf énekel és gitározik, a számítógépen kívül a zeneszerzésben Komáromi Zoltán és Deák Piki, a szövegírában Soltész Gábor segít. A zenekari zenei stílusában meghatározó szerepet kapott a számítógép, tulajdonképpen ez adja a zenei alapot.

SZUPRAVERSENY

A szupravezető-kutatás még abban a zsenykorban van, amikor a kutatók örömmel megosztják társaikkal felfedezéseiket, de a nagy világcégek már ugrásra készek a kutatási eredmények gyakorlati alkalmazására. A technológia – energiavesztés nélküli elektromosság-továbbítás – hőtérítődés nélküli állapotban állhat rendelkezésünkre lehetővé teszi az áttörés ezen a területen, nagy mennyiségben állhat rendelkezésünkre a fúziós cső és tiszta elektromos áram (a fúziós nukleáris technológia számítógépek működéséhez szükséges) a területhez. A kutatásokban nyerdoboz szupersebességgel a kutatókban hatnak mágneses pályákon. A kutatásokban – szakértők Egyesült Államok vezet. A japánok pedig már gazdag – az amerikaiakban riadalmat keltő – tapasztalatokat szereztek. Ugyanakkor a kaliforniai Varian Associates Inc. reméli, hogy az első között lesz, akik szupravezetőt alkalmazó termékeket készítenek más kutatóknak. A cég úgy akar módosítani egy chip-előállító berendezést, hogy az molekulánként legyen képes ráhelyezni a szupravezető anyagot a chipre (félvezetőre).

PECSETMARÓ

A japánoknak is – más országok állampolgáraihoz hasonlóan – sokszor kell hivatalos vagy kevésbé hivatalos iratokat, okmányokat, leveleket stb. aláírni, kézjeggyel elíráni. Csak hogy a japán frás idővel jár, mint például nekünk. Ezért Japánban évszázadok óta elterjedt az úgynevezett névpecsét használata. A körülbelül ezeréves történelme között (hanko) egyik végébe bevésést szigetel minden okmány pillanatát a közelmúltban. Japán mérnökök a készüléket fejlesztették ki, mellyel a kézjegymintáról lézerezéssel pontos másolatot képesek készíteni. Sőt ezt továbbfejlesztették úgy, hogy a pecsét tulajdonosának az arcképét is belevésik a hankóba.

KÉPFELDOLGOZÁS

A francia Numelec társaság által kifejlesztett gyors képfeldolgozó analízátorral a korábbi 15 napos időtartam helyett néhány óra alatt elvégezhető a szövettani vizsgálatok alapján a rákos daganat analízise. Hasonlóan rövid idő alatt megfigyelhető a különböző baktériumok fejlődésének alakulása.

A kutatók fáradtságos rutinmunkái közé tartozik a megfigyelt sejtek számlálása, azonosítása, valamint a már korábban megfigyelt sejtekhez való hasonlítás, mérése. A hagyományos kiértékelési eljárás során az elektronmikroszkóppal készített felvételeket autómódszerrel egyenként értékeltek ki. Az új készülék mindezen műveleteket automatikusan elvégzi. A mikroszkóp által készített felvételt 256 000 képpontra bontja fel, úgy tárolja, analizálja, és a színes képernyő az eredményt megjeleníti. A berendezés tárolókapacitása 64 kép közvetlen tárolását teszi lehetővé.

NDK

A szinte kizárólag hazai fejlesztésre és saját gyártmányú alkotóelemekre épülő NDK mikroelektronikai termelés tavalyi fontos feladata és eredménye az irodai és személyi számítógépek gyártásának felfuttatása volt. 1986-ban összesen majdnem 29 ezer ilyen gép került le a szerelőszalagokról és így a vállalatok jelentősen növelhették a számítógép-vezérlésű tervező és termelésirányító munkahelyek számát.

A vállalatok hangsúlyozott feladata az ipari különösen a minőségének növelése és a fogyasztási cikkek – ruházat, szórakoztató elektronika – termelésének jelentős javítása. A lakosság részéről – amelynek nettó pénzbevétele évente négy százalékkal nő – nagy a vásárlóképes kereslet a divatos, modern cikkek iránt.

A korábbi évekkel nagyobb mértékben, a tavalyi 63,1 milliárd márkáról idén 68,4 milliárd márkára növelték a beruházási ösztönzést, amelyet elsősorban a termelés korszerűsítésére, a modern technológiák alkalmazásának elősegítésére kívánnak fordítani.



Amiga 500

Még nem mutattuk be a Commodore cég Amiga családjának legújabb tagját, az Amiga 500 típusú számítógépet. A külsőleg a Commodore 128-ra hasonlító számítógép 1 Mbyte-ig bővíthető. Sebessége 7,14 MHz. A rendszerhez printer, beépített floppy meghajtó és IBM 101 típusú billentyűzet tartozik. Ára 1000-1200 DM.

VÍZMŰ

A nyári csúcsidekban naponta 24-25 ezer köbméter tiszta ivóvíz is elhagyja a Dél-zalai Csatornamű és Fürdő Vállalat Muramenti Vízműtelepét, s ez a mennyiség fedezi Nagykiszsa szükségletének mintegy 70 százalékát, s jó néhány környező település teljes igényét.

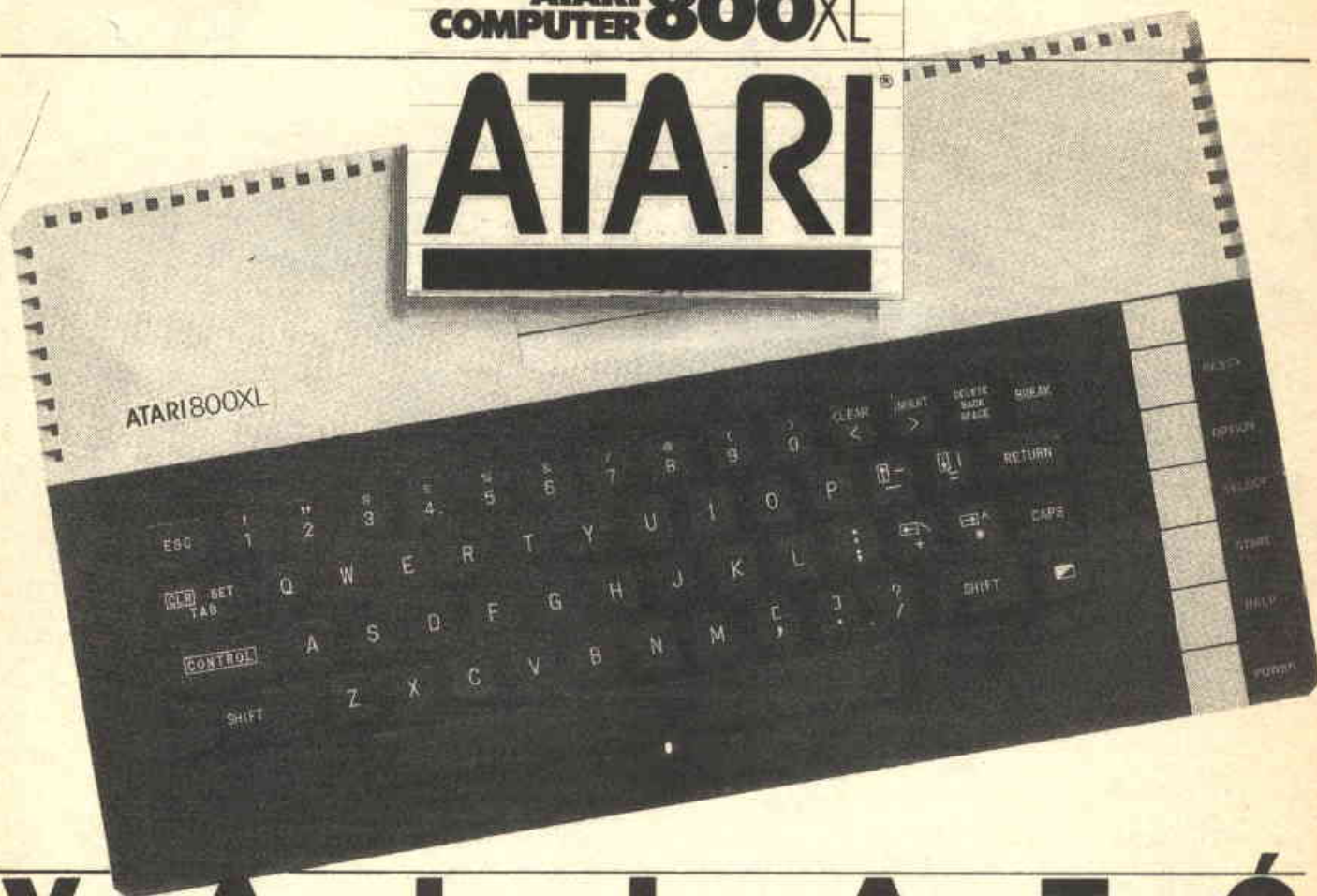
Tavaly májusban indult az a számítógépes program, melynek eredményeképpen ma már mind a tíz csökút, a két csápos kút és a két nagytárolóműű csökút víztermelése, üzemeltetése, a tárolók vízszintje, valamint a szivattyúk szállítóteljesítménye televíziós képernyőn folyamatosan ellenőrizhető, s a műszerek a legkisebb üzemzavart is azonnal jelzik. A kutakat már szintén a számítógép vezérli, a tárolók szintjének függvényében indulnak a szivattyúk. Bár a kézi beavatkozás lehetőségét megtartották, erre mostanában nem nagyon került sor, a veszprémi vízmű által kifejlesztett rendszer és számítógép rendszer megbízhatóan működik. Jelenleg a kizsáki tárolók vízszintjének és az itteni tárolók szállítószivattyúinak számítógépes összekapcsolásán fáradoznak. Ez a rendszer az üzembiztonság javulása mellett jelentős energiamegtakarítással is egyetér.

ötlet

K Í N P A D O N A

ATARI
COMPUTER 800XL™

ATARI®



V A L L A T Ó

Egy olyan gép vállalatát tűztük napirendre, amely nálunk elkésett. Az Atari a legrégebbi mikrogépgyártók közé tartozik, s ráadásul a legnagyobbak, legnépszerűbbek közé. A nagyvilágban. De nem nálunk. Hozzáink csak néhány megszállott hozogatót be Atarit, míg nem tavalyelőtt a Skála valahonnan kapott egy igen kedvező ajánlatot. Így azután bejött az országba néhány ezer darab, amelyet változó áron és változó sikerrel árusított és árusít a Compter S üzlethálózat. Vállalásunkra is meghívtuk az üzlethálózat képviselőjét, aki csak azért nem kapott „mélyütéseket” az inkvizitoroktól, mert régóta ismerik egymást és gyakran találkoznak a gép kapcsán. Mindenesetre azt többször és nyomatékosan kérték az inkvizitorok, hogy írjuk meg – szerintük „pofátlan-ság”, amit a Skála művelt. Behozott egy gépet, de semmit sem szerzett hozzá. Sem szoftvert, sem irodalmat nem árusít. Mi csak egyet tehetünk hozzá a véleményükhöz: eddigi tapasztalataink szerint ez nálunk többnyire így szokás.

GYÁRI ADATOK:

Memóriaméret:

22 kbyte ROM
64 kbyte RAM
40 kbyte programozható BASIC memória terület

Csatlakozási lehetőségek: tv-képszülék, monitor, magnó (speciális), lemez meghajtó, printer, plotter, paddle, egér, modem stb.

Méret: 38x22x6 cm

Súly: 195 dkg (tápegység: +160 dkg)

KÍNRENDSZER

Régi kínrendszerünkől indultunk ki. Egy kis vitánk volt az árnál. Végül úgy egyeztünk meg, hogy csak a hazai árat osztályozzuk. A tárolásnál kettéválasztottuk a kint, kettő lett az egyből. Végül a + kínok közé ismét föl-vettük a szoftverellátottságot.

1. KÍN:

HAZAI ÁR – 4,0

A hazai ár osztályozását az is indokolta, hogy a géppel rendelkezők többsége forintért vette azt. Hogy az osztályzat ilyen jó lett, annak csakis a

késői vállalatás lehet az oka. (Nem-csak a gép elterjedése késett, de még ehhez képest is késett egy kicsit a vállalatás.) Hiszen a gép megjelenésekor nem kevesebb, mint 29 900 forintot kértek érte. Erre az árra inkvizitoraink sikoltozva emlékeztek, s egyöntetűen véleményezték: ha akkor teszteltünk volna, aligha úszta volna meg a gép ebben a kínban a bukást. Hál'istennek azóta többször esett az ár, míg nem elérte a jelenlegi 8800 forintot. Ezzel már-már elégedettek lehetünk. Ennél olcsóbban csak C16-osokat árultak – néhány napig. Így hát igaz, amit egyik inkvizitorunk mondott: 64 kbyte-os gépet még nem árultak ennél olcsóbban Magyarországon. A középest adó inkvizitorok véleménye szerint viszont a gép tudásához képest ez az ár még mindig csak közepes.

2. KÍN:

PERIFÉRIÁK – 3,7

Mint mindig, most is a perifériák csatlakoztatásának lehetőségét vizsgáltuk ebben a kínban. Azt tehát,

hogy minden különösebb bűvészkedés – interface közbeiktatása – nélkül mi minden dugható bele. Nos, az osztályzatok-szórását két dolog indokolja. Inkvizítoraink egy része nem tudott kibújni a bőréből, s értékelésébe mégis bekalkulálta a hazai piaci helyzetet. S a helyzet az, hogy a drive-on, a printeren, a joystickon és természetesen a monitoron kívül az égvilágon semmi sincs hozzá. (Nagyritkán esetleg egér.) Ami a legbosszantóbb, hogy még magnót is csak az utóbbi időben lehet hozzá némi utánajárással szerezni.

Az enyhén szólva hiányos hazai kínálattal szemben ehhez a géphez szinte minden van, s minden csatlakoztatható. A felsoroltakon kívül például koala pad, fényceruza, paddle, plotter, modem. Sajnálatos azonban – s ez volt a gyengébb osztályzatok másik indoka –, hogy a perifériák legnagyobb része speciális Atari berendezés. Mindössze a video, a joystick és az RS232 „szabványos”. Természetes, hogy a speciális soros csatlakozó idehaza ritka, mint a fehér holló. Az inkvizítorok többsége fontosnak tartotta megjegyezni, hogy a speciális Atari perifériák minősége jó. (Bár a 1029-es printer hagy némi kívánnivalót maga után.) A perifériáknál kell megemlítenünk, hogy az Atari filozófia fontos része a cartridge. Minthogy e cég mikrogépei a tv-játékok céljára készült célberendezésekből fejlődtek ki, logikus lépés volt a fejlesztők részéről, hogy a cartridge portot rajta hagyták a gépen. S bár Magyarországon nem kaphatók, de a cég a terjedelmesebb szoftvereket (például a különböző programnyelvek fordítóit) elsősorban cartridge-ban forgalmazza. Aki próbált már effélet, tudja, hogy ezek használata mennyivel kényelmesebb, mint a kazettáké vagy lemezeké.

3. KÍN: KÉPERNYŐKEZELÉS – 4,5

A jó osztályzatok elsősorban a jó grafikai lehetőségeknek köszönhetők. A képernyőfelbontás 320x192 képpont. Az egyszerű felhasználó számára ez csak egyszínű üzemmódban érhető el, de a „vajtűlű” inkvizítorok elmondták, hogy némi trükkkel szinte minden megoldható ezen a gépen. Bizonyítják ezt a géphez kapható játékprogramok is. Érdekesség, hogy a nagyfelbontású grafikát külön chip vezérli – s működése mindössze 25%-kal lassítja a program futását. Egyidőben négy grafikus képet tud kezelni, szöveges képernyőt természetesen ennek a sokszorosát, s ezek kezelése egyszerű és gyors. Többféle grafikus és szöveges (illetve kevert) üzemmódja van a gépnek, s ezek BASIC-ből is elérhetők és programozhatók. Bár egy sor dolgot (körrajzolás, festés, ablak- és spritekezelés) itt is POKE-okkal érhetünk el. Lehet vele dupla, illetve négyszeres méretű karaktereket is írni, s ezek négy különböző színnel használhatók. Utóbbi inkvizítoraink kevésnek találták, valamint azt is a képernyőkezelés hátrányai közt említették, hogy a gép egyébként előnyös ékezetes karaktereit a nagyított karakterek közt nem használhatjuk. 16 féle szín 8–8 árnyalatát ismeri a gép – azaz összesen 128 színt.

4. KÍN: HANG – 3,8

Négy hangcsatornája van, mindegyik 3,5 oktáv terjedelmű. Két-két csatorna azonban összevonható, s így a hangterjedelem némi ügyeskedéssel nyolc oktávra bővíthető. A hang a tévé hangszóróján keresztül hallható – a videokimeneten is elérhető. Programozása az inkvizítorok egy része

szerint egyszerű, mások szerint BASIC-ből egy kicsit nehézkes, s az igazi lehetőségek csak gépi kódban tárulnak föl. Kétségtelenül hiba, hogy a programozáskor a hang hosszúságát az határozza meg, hogy a következő hangváltás elé milyen hosszú várakozó ciklust építünk be. Ami hiányzik: jelalak formálási és hangszínszabályozási lehetőség, viszont van szűrési – azaz torzítási lehetőség. A gép hangjánál kell megemlítenünk, hogy van a gépnek „saját hangja” is. Ugyan ez is a tévé hangszórójából szól, de tőlünk függetlenül. Nemcsak a billentyűlenyomásokat jelzi egy hang, de a drive használata közben is kapunk egy kontroll „fütyöt”, amelyből az is megállapítható, hogy üzemszerűen folyik-e épp a beöltés, vagy esetleg hiba történt. Kívánságra egy POKE-kal ezek a kísérőhangok ki-csatolhatók.

5. KÍN: KAZETTÁS TÁROLÁS – 2,7

Inkvizítoraink felének volt erről tapasztalata. Ennek fő oka nyilván az, hogy aki ezt a gépet meg akarta venni, kénytelen volt hozzá azonnal drive-ot is vásárolni. Hiszen speciális magnót igényel, s ezt nem árultak hozzá. Aki próbálták, azok szerint a dolog felejthető. Elsősorban is lassú, s a turbósítás is mindössze 50%-kal gyorsít. Másik gép magnójával elmentett program vagy bejön, vagy sem. Nem tölthető be a program név szerint, tehát mindig pontosan a kívánt program elejére kell állni.

6. KÍN: TÁROLÁS DRIVE-ON – 4,0

Az eddig vallatott gépektől ez a gép ebben a kínban mutatja a legjelentősebb eltérést. A lemezmeghajtó kezeléséhez szükséges szoftvert – az úgynevezett operációs rendszert – ugyan-

ATARI BOOKL VALLATÁSNAK EREDEMEIVÉ
1987. JULIUS 15.

K I N Ö K

- 10 .KIN: HAZAI AR
- 11 .KIN: PERIFÉRIÁK
- 12 .KIN: KÉPERNYŐKEZELÉS
- 13 .KIN: HANG
- 14 .KIN: KAZETTÁS TÁROLÁS
- 15 .KIN: TÁROLÁS DRIVE-ON
- 16 .KIN: GÉPI KÓDÚ PROGRAMOZÁS
- 17 .KIN: MEGBIZHATÓSÁG
- 18 .KIN: BILLENTYŰZET
- 19 .KIN: DOKUMENTÁCIÓ
- 20 .KIN: EDITÁLÁS
- 21 .KIN: A GÉP PROGRAMNYELVE
- 22 .KIN: TANULHATÓSÁG
- 23 .KIN: EMBERKÖZELÉS
- 24 .KIN: SZOFTVER ELLÁTOTSÁG
- 25 .KIN: SZUBJEKTIV VELEMÉNY

ATLASZ

3.1	0000400000400104004	STADLER SZOLT PROGRAMOZO	3.3	0000004000014404	ROMVARI GABOR CISZPECSER	3.4	000000400044440	SZOCs GABOR SZAMITASTECHN. ELOIRDO	4.4	0000004000040040	SETANIKAY ZSOLI KOZEPISKOLAS DIAR	4.1	0000004000040040	SETANIKAY LASZLO KERNOK	4.2	00000040000000000000	RIETH JOZSEF POLSKOLAI HALLGATO	0	40000040004000404	ATLASZ
-----	---------------------	-----------------------------	-----	------------------	-----------------------------	-----	-----------------	--	-----	------------------	--------------------------------------	-----	------------------	----------------------------	-----	----------------------	------------------------------------	---	-------------------	--------



is az eddig vallatott gépek meghajtója vagy interface-e tartalmazta. Ez azt jelenti, hogy a meghajtó csatlakoztatása és bekapcsolása után azonnal kezelhető, egyszerű parancs beírásával be lehet róla tölteni a kívánt programot. (Gondoljunk például a Commodore 1541-es használatára.) Ezzel szemben az Atari drive csak magát a „vasat” tartalmazza. Ahhoz, hogy használni tudjuk, lemezről kell betölteni az operációs rendszert. Ennek hátránya, hogy egyfelől a munkakezdet lassúbb, másfelől az operációs rendszer kb. 8 kbyte-ot lefoglal a gép memóriájából. Előnye viszont, hogy az operációs rendszer fejleszhető, s az újabb változat – amely nyilván intelligensebb – gond nélkül használható.

Nos, az idehaza árult Atari 1050-es meghajtó – amely egyébként a legelterjedtebb ehhez a géphez – árában benne foglalják a DOS 3.0-ás operációs rendszer. Ennél ma már kapható jobb is, de minthogy ez vehető általános adottságnak, ebben a kínban az ezzel üzemelő drive-gép rendszert osztályoztuk. Érdekes, hogy az egész vállalatban e kínban mutatkoztak a legnagyobb eltérések az inkvizítori osztályzatok között. Kettestől ötösig minden előfordult. A tárolás sebességével és megbízhatóságával szinte mindenki elégedett volt. A kettést az az inkvizítorunk adta, aki adatkezelést végző szoftvereket is fejleszt a gépen. Mint mondta, egyszerűen botrányos, hogy ha az adatbevitel közben véletlenül RESET-et nyom, vagy egy pillanatnyi áramkimaradás történik – a teljes adatállomány megszűnik, elérhetetlenné válik. Természetesen a lemezen rajta marad, tehát speciális programmal „kiszedhető”. Többen kifogásolták, hogy mindössze 130 Kbyte fér egy lemezre. A Commodore-hoz szokott programozók nem örülnek annak, hogy ez a rendszer talán kiforrottabb, s épp ezért, ahogy

egyik inkvizítorunk fogalmazott: zártabb. Nem enged meg annyi trükköt, nehezebb az adatállományokba való belenyúlás. Lehetetlen például a hibás szektorok átmásolása, ami a szoftvergyártóknak nagy előny, hiszen így a szoftvervédelem egyszerűen és szinte tökéletesen megoldható.

**7. KÍN:
GÉPI KÓDÚ PROGRAMOZÁS – 2,7**

Az osztályzat magáért beszél. Nincs a gépben monitor. Semmivel sem támogatja a gépi kódú programozást. A lesújtó véleményeket enyhítette egyrészt, hogy a DOS alkalmas gépi kódú programok kimentésére, betöltésére (megadott vagy saját kezdőcímmre), és futtatására. Másrészt a valamilyen segédsoftverrel már megírt gépi rutinok használata BASIC-ből rendkívül kényelmes. A USSR függvény segítségével akárhány paramétert átadhatunk a gépi kódú rutinnak, s egy kétbyte-os számot vissza is kaphatunk.

**8. KÍN:
MEGBÍZHATÓSÁG – 4,7**

Ez a legjobb átlagosztályzat az egész vállalatban! S valljuk meg, a házi számítógép kategóriában ez komoly érték. Az inkvizítorok külön kiemelték, hogy 12 óras vagy hosszabb használat után sem jelentkeznek a más gépeknél szokásos hibák. „Két és fél éve ketten nyúzzuk, de soha egyetlen rossz szót sem szolt” – mondta egyik inkvizítorunk. Mások arról számoltak be, hogy még 4–5 tizedmásodperces áramkimaradást is kibírt, anélkül, hogy a gépben lévő program elszállt volna. Kérdésünkre, hogy előfordul-e a gép lemerevedése munka közben – legjobban informált inkvizítorunk elmondta, hogy az A és B verziójú BASIC-kel készített régebbi gépeknél még történnek ilyenek, de az újabbaknál szinte soha.

**9. KÍN:
BILLENTYŰZET – 4,1**

Az elhangzott kifogásokhoz képest még talán túl jó is az átlag. Magát a billentyűzetet kellemesnek, strapabírónak mondták az inkvizítorok. Ismétlésre nem hajlamos, megbízható. A problémákra akkor derült fény, amikor a billentyűzet elrendezéséről esett szó. „Kétkezű ember kell hozzá” – sommáza véleményét a legrosszabb osztályzat tulajdonosa. Még a kurzort sem lehet egy kézzel mozgatni. Rossz helyen van a CAPS, életveszélyes a BREAK és a RESET elhelyezése. (Előbbi a RETURN fölött, utóbbi a funkcióbillentyűk között – a többivel azonos külalakban.) Egyébként jó, hogy a gépnek vannak funkcióbillentyűi, viszont kár, hogy ezek nem programozhatók. S végül, ami még gyakori bosszúság okozója, hogy a billentyűzet – legalábbis a nálunk kapható gépeken – nincsenek feltüntetve az ékezetes és a grafikus karakterek.

**10. KÍN:
DOKUMENTÁCIÓ – 1,7**

Ez a régi kín, ez az Atarinál is az maradt. Sajnos ennél a gépnél az sem változtatott volna sokat a helyzet, ha nemcsak a géphez adott dokumentációt osztályoztuk volna. Hiszen az egyetlen itthon kapható szakkönyv a kezdőknek szóló Hetedhét Atari. A Skálánál vásárolt gépekhez ráadásul

Romvári Gábor
„Kategóriájában jó gép,
de túl gyorsan
megismertem
és meguntam.”



még csak nem is magyar nyelvűek a kapott füzetek. Igaz, hat világnyelven íródtak. Vegyük sorra, hogy egyáltalán mik ezek: van egy használati utasítás a géphez, azután van egy másik, kicsit részletesebb használati utasítás, és van egy kilencoldalas BASIC leírás. „Akinek ez az első gépe, az meghal ezzel a leírással” – mondta egyik inkvizitorunk. Sajnos, aki pontosan tudja, hogy mit keres, az sincs sokkal jobb helyzetben. A dolgok ugyanis homályosan, hiányosan, hibásan vagy sehogy sincsenek leírva.

11. KÍN: EDITÁLÁS – 4,1

A felhasználó örömeire ennek a gépnek is a ma már szinte általános fullscreen editorja van. A sorok bevitelekor szintaktikai ellenőrzést is végez és jelzi is, hogy mi a hiba. Azért már nem minden inkvizitorunk lelkesedett, hogy a hibás sort elteszi azért a memóriába, beleírva egy ERROR szót. Jó, hogy van inzert és delete billentyű. Utóbbinak ráadásul kétféle üzemmódja is van. Az egyik balra haladva töröl, de a kitörölt karakterek helyét üresen hagyja. A másik a kurzor alatti karaktert törli, és a sor jobbra lévő részét balra lépteti. Ahogy a billentyűzetről azt írtuk, hogy kétkezes, úgy érvényes ez az editálásra is. Körülményesek, sőt kellemetlenek az editáláskor használatos billentyűkombinációk. Különösen vigyázni kell a sortörléssel – mert a SHIFT DELETE

kombinációt könnyen megnyomja az ember véletlenül is. Nem tudni kié volt az elsőbbség, mindenesetre a Commodore 64-esnél megismert editorhibát itt is megtaláljuk. Azt ugyanis, hogy rövidítésekkel beírhatunk a „maximálisnál” (3 képernyősor) hosszabb programsorokat is, de editálni már nem tudjuk, azaz a 3. sor vége mögötti karakterek ilyenkor elvesznek.

Néhány inkvizitorunk megjegyezte még, hogy az editorban valahol van egy hiba. A logikájára még senkinek sem sikerült rájönni, de azt többen megerősítették, hogy olykor két programsor összezsúszik editáláskor.

12. KÍN: A GÉP PROGRAMNYELVE – 3,2

Természetesen ez a gép is BASIC-kel jelentkezik be, tehát ezt osztályozták inkvizitoraink meglehetősen szigorúan. Igaz, ami igaz – kora alapján lehetne egy kicsit intelligensebb is. Nincs benne ELSE, RENUMBER, DELETE, AUTO, DEFFN, TRACE, van viszont kiszámított GOTO és GOSUB, kis trükkkel MERGE-elni is lehet. Van egy TRAP nevű utasítás, amely az ON ERROR GOTO-nak felel meg, de hiányzik hozzá a RESUME megfelelője. Jó, és ritkaságszámba megy a cilusból, illetve szubrutinból való kiugrásnál használható POP utasítás, amely a fölösleges stacktartalmat törli ilyenkor. Jó az is, hogy bármilyen

hosszú lehet egy változó neve, s ez ráadásul nem igényel plusz memóriát. (Ennek azonban az az ára, hogy ha egy változónevet kulcsszó követ, a kető közt betűközt kell hagyni, máskülönben az egészet változónévnek veszi az interpreter.) Hiba viszont, hogy programozáskor csak a nagybetűk használhatók. Komoly vita alakult ki inkvizitoraink között a stringkezelés milyenségéről. Akik más gépeken megszokták a stringműveleteket – lesújtó véleménnyel voltak az Atari tömbök nélküli, nehézkes stringkezeléséről, amit még nehezít a CLR hibás működése. Akik ezt szokták meg, s ismerik a szükséges trükköket, azok viszont azt a kétségtelen előnyét domborították ki, hogy tulajdonképpen nincs határa egy string hosszának. A BASIC sebessége az aritmetikai műveletek (főleg a hatványozás) lassúsága miatt nem erőssége a gépnek.

13. KÍN: TANULHATÓSÁG – 4,5

A többség véleménye szerint a gép még megfelelő dokumentáció hiányában is könnyen kiismerhető. Egyedül azt kifogásolta néhány inkvizitor, hogy túl sok dolgot kell egy programozónak fejben tartania. A gép rendszere ugyanis rengeteg POKE-olást követel, s ráadásul ott vannak még a billentyűzetnél már említett hiányzó feliratok – a grafikus karaktereké és az ékezetes betűké.

Stadler Zsolt

„A cursor-vezérlő billentyűket minimum két kézzel lehet működtetni, a Reset-gomb életveszélyes helyen van.”

Sztankay László

„Tanulható de ennyi idő után is néha keresgélnem kell bizonyos dolgokat, de lehet, hogy ez az én hibám.”

Sztankay Zsolt

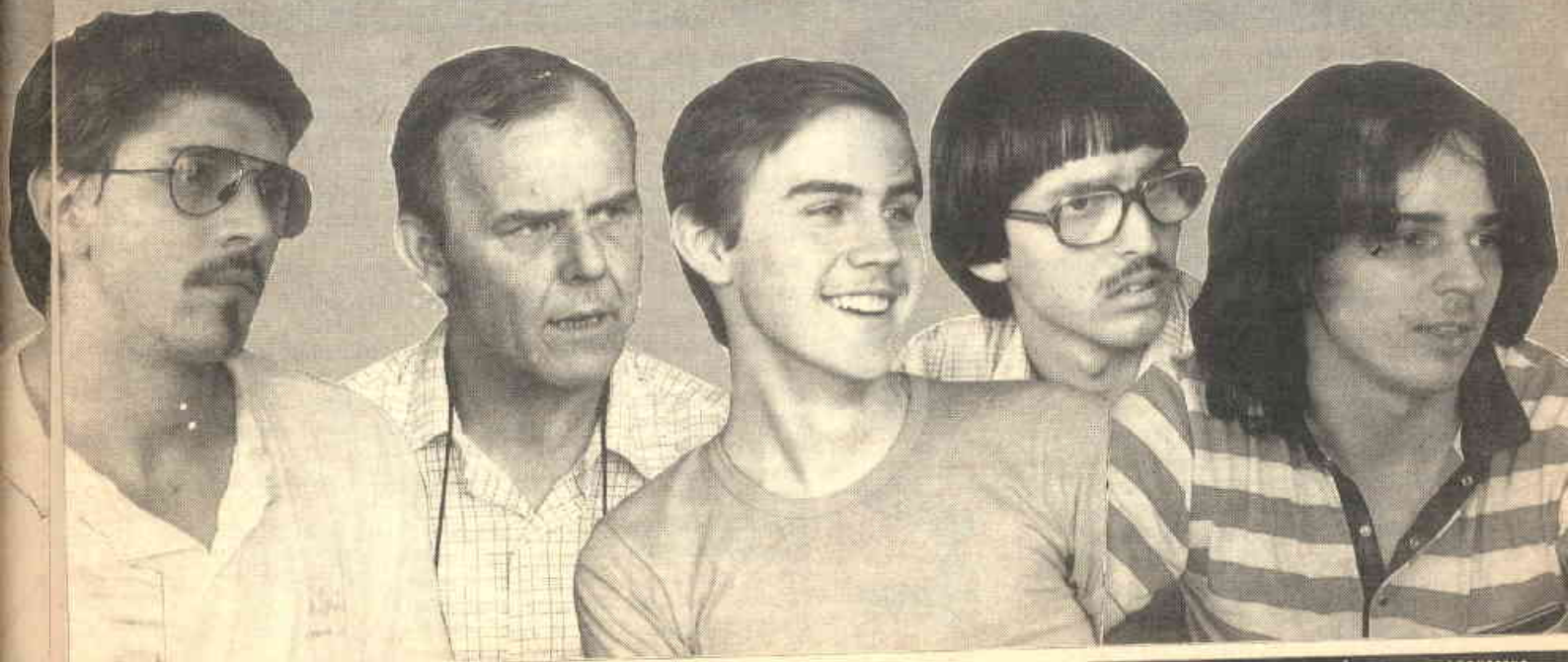
„Már két és fél éve használom és nem untam meg, azt hiszem, ennyi elég.”

Rieth József

„A képernyőkezelésre legszívesebben csillagos ötöst adnék. Csak az én maximalista fantáziám tud olyat kitalálni, amit nem lehet megoldani (vagy csak én nem tudom?).”

Soós Gábor

„Napi 10–12 óras használatnál sem hibázik.”



+1. KÍN:

EMBERKÖZELSÉG – 3,8

A gyengébb osztályzatokat adók ismét a sok POKE-ra, és a rossz billentyűelhelyezésre hivatkoztak, különös tekintettel az „életveszélyes” kombinációkra. Fölmerült még, hogy a gép nem eléggé rugalmas, bizonyos dolgokban nem képes a felhasználó kényelmét szolgálni. Ami viszont új szempontként került elő, az a hibaüzenetek milyensége. Ennek a gépnek ugyanis csak hibakódjai – számai – vannak. S bár egyesek szerint aki nem tud angolul, annak teljesen mindegy, hogy egy számot vagy egy számra töksüket szöveget kell értelmeznie, mások azonban emberközeli bennnek tartják a szöveget. (Nem beszélve azokról, akik esetleg angolul is értenek valamit.) Van a gépen egy HELP gomb – erről eddig nem esett szó. Ez igazán emberközeli dolog, sok szoftver megfelelően használja is, az OPTION, SELECT és START funkcióbillentyűkkel együtt. Am a BASIC-ben a HELP billentyű semmit sem tud. Pedig ha már van, kihasználhaták volna az interpreter készítői.

+2. KÍN:

SZOFTVERELLÁTOTSÁG – 4,1

Hiába egyeztettük a vállalat elején, hogy nem a hazai szoftverellátottságot osztályozzuk, egy inkvizítorunk közölte, hogy ő csak azt ismeri, így mást nem hajlandó osztályozni. Ez a rossz jegy alaposan lehúzta az átlagot. Őszintén szólva már a 4-est adók is bekalkulálták valamennyire azt a szomorú tény, hogy idehaza igazán semmi sincs a géphez. Mert a kinti szoftverkínálat csak 5-ös lehet. Az Apple után erre a gépre van a legtöbb program a világon! Nincs ami nincs!

+3. KÍN:

SZUBJEKTÍV VÉLEMÉNY – 4,1

Az inkvizítorok ennél a befejező kínál egyértelműen két pártra oszlottak. Akik otthoni használatra – kvázi hobbi gépnek –, tudatosan választva vették a gépet, azok megszerették, s őszintén adták a legjobb jegyet. Akik munkájuk során kerültek vele kapcsolatba, már nem ennyire lelkesek. Ők értékelik a gép erőseit, de a fogyatékoságait sem felejtik el, amikor összegezni kell a véleményüket. Egyik inkvizítorunk azt írta vállalat lapja végére: „...jobbnek tartom a hazánkban ismert C 64-nél...”. Ezt a gépet egyébként gyakran vetik össze a Commodore-ral, mivel hasonló céllal készültek. Hogy inkvizítorunknak igaza van-e a fenti véleményében – edesmindegy. Itt, Magyarországon, ezt a csatát nem az Atari nyerte. A két gép elterjedtsége, ebből következően a hozzá kapható szoftverek száma, meghatározza, hogy az Atari már soha nem lesz igazán tömeggép hazánkban.

TVC CENTRONICS

Kellemetlen meglepetés ért, amikor a Videoton gyártmányú TV-Computeremet és a szintén Videoton 26101-es nyomtatómat (mindkettő Centronics interface-szel rendelkezik) összekötve, az LPRINT és az LLIST utasításokra semmi sem történt, sőt a számítógép is lefagyott. Azóta másnak is volt hasonló esete, ezért gondolom, közérdeklődésre tarthat számot a jelenség magyarázata és a számítógép átalakításának leírása.

Az 1. ábrán látható a TVC nyomtató-illesztőjének részleges kapcsolási rajza. Működése a következő:

A B2/2 bistabil áramkör kimenete alaphelyzetben magas szinten lesz. Nyomatásnál a processzor először kiírja a 8-bites adatot a nyomtató-portra, majd egy megfelelő OUT utasítással 0-t ír a B2/2-bistabil áramkörbe, miáltal a nyomtató STROBE bemenetén lefutó él jelenik meg. Ugyanez a jel 0-ba állítja a B2/1 bistabil áramkör kimenetét is, ami jelzi a processzor felé, hogy a nyomtató-kimenet foglalt. Szerencsés esetben a nyomtató elkezd dolgozni, majd amikor kész, egy kb. 5 μ s hosszú negatív (magas szintből alacsonyba futó) impulzussal visszajelez az ACK kimenetén a számítógépnek. Az impulzus alacsony szintjénél újra magas lesz a B2/2 kimenete, ami lehetővé teszi, hogy ugyanezen impulzus lefutó éle magasba állítsa B2/1 kimenetét, ami jelzi a processzornak, hogy kész a nyomtató, jöhet a következő adat.

A „Szerencsés esetben...” kitételeből már sejthető, hol (lehet) a hiba. A fent említett VT 26101-es nyomtatóban ugyanis SN 74174-es és SN 7474-es tárolók fogadják az adatot, és ezek lefutó élre tárolnak, tehát a számítógép által adott lefutó élre nem csinálnak semmit, így aztán a nyomtató nem is ír ki semmit. A szokásos Centronics vezérléssel (pl. HomeLab, Enterprise 128 stb.) ez a probléma elkerülhető. Itt a számítógép egy kb. 5 μ s hosszú negatív impulzussal jelzi a nyomtatónak, hogy érvényes adatot küld. Ebben az impulzusban van lefutó meg lefutó él is, így aztán bármely nyomtatóval működik. Mihelyt a nyomtató megkapta az adatot, a BUSY kimenet megint alacsonyba megy, jelezve a számítógépnek, hogy „jöhet a következő”. Mindezek alapján egyszerű az átalakítás: a B2/2-bistabil áramkör helyébe egy impulzus-generátort, a B2/1 helyébe egy egyszerű invertert kell tennünk.

AZ ÁTALAKÍTÁS MENETE:

Ha van elég önbizalmunk, hogy nem tesszük tönkre az IC-t és a nyomtatott áramköri lapot, **forrasszuk ki a B2-es IC-t!** (Csak ónszippantóval, vagy Weller pákába szerelhető IC kiforrasztó fejjel érdemes megpróbálni.) Típusa SN 7474, K155TM2, vagy ezeknek megfelelő, a nyomtató-csatlakozóhoz közel található. **Ha nincs önbizalmunk, csipjük el a lábait**, majd a fölösleges rész eltávolítása után forrasszuk ki a lábmaradványokat.

Forrasszuk ki az IC mellett található R2 jelzésű 1 kOhm-os ellenállást, és **tegyünk a helyére** egy 2,7–4,7 kOhm közötti másikat.

Forrasszunk két kb. 1 cm-es drótdarabot a kiemelt IC 1-es 7-es és 14-es lába helyére, majd ezek végeihez **forrasszunk hozzá** (lábhelyesen!) egy SN 74121-es, vagy megfelelő IC-t! Így az IC három lábon áll a panel felett kb. 1 cm-re. (Nem érdemes 74LS121-es-t használni, mivel annak kimenete gyengébb, a fogyasztás meg nem számít: ez a 119-ik IC a gépben.)

Kössük össze az új IC 3-as és 9-es lábát a 14-essel!

Kössük össze az új IC 4-es lábát a régi 12-es láb helyével! – Az új IC 5-ös lábát **kössük** a B1-es SN 74LS04 IC (közvetlenül mellette) 10-es lábára!

Forrasszunk egy 500 pF –1nF közötti kis kerámiakondenzátort az IC 10-es és 11-es lábára!

Forrassunk egy műanyag tokos tetszőleges szilícium NPN tranzisztort (pl. BC 182) szorosan a panel aljára: az emittert a B2 7-es lábához, a kollektort az 5-ös lábához! Az 5-ös és a 14-es lábat, illetve a bázist és a 3-as lábat kössük össze egy-egy 8,2–10 kOhm-os ellenállással!

Ha mindent jól csináltunk, az új kapcsolási rajz a 2. ábrának fog megfelelni. Már csak **az összekötő kábel elkészítése van hátra**. Ehhez szükségünk lesz kb. 2m húszeres kábelre, egy 254DFN25 F1 Z típusú kártyaél-csatlakozóra és egy AMPHENOL 57-30360 nyomtató-csatlakozóra. A kábel egymás melletti, vagy összesodort erei közül ez egyik a jel, a másik a föld legyen. Az összekötendő pontokat az **1. táblázat**, mutatja. Probléma esetén természetesen mindenkinek szívesen segítünk.
Mészáros Gyula, 1029 Bp., Zsíróshegyi út 110.

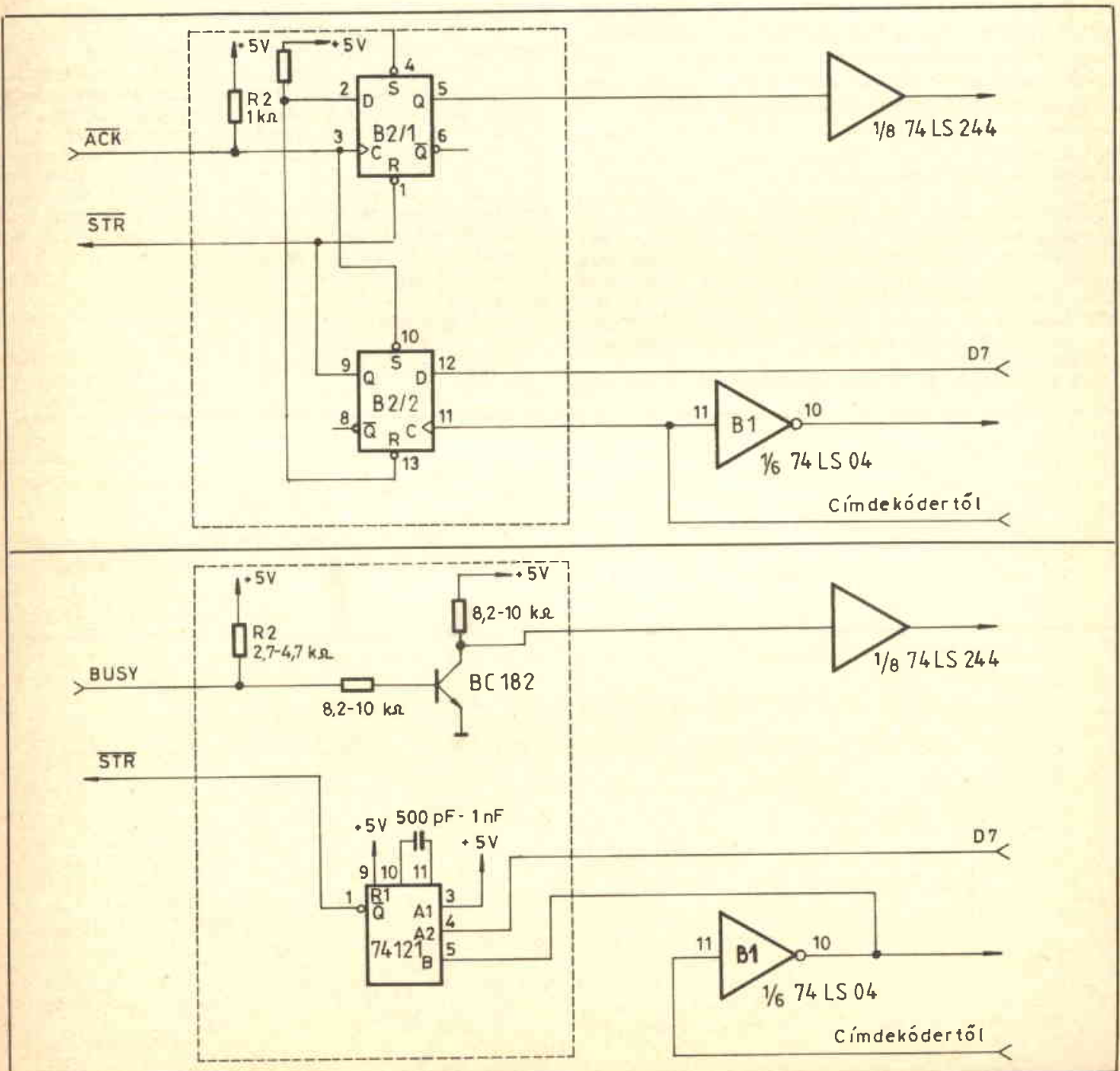
1. táblázat: TVC és a nyomtató összekötése

TVC	Név	Nyomtató	TVC	Név	Nyomtató
A23	STR	1	B23	GND	19
A8	D1	2	B8	GND	20
A7	D2	3	B7	GND	21
A6	D3	4	B6	GND	22
A5	D4	5	B5	GND	23
A4	D5	6	B4	GND	24
A3	D6	7	B3	GND	25
A2	D7	8	B2	GND	26
A1	D8	9	B1	GND	27
A25	BUSY	11	B25	GND	29

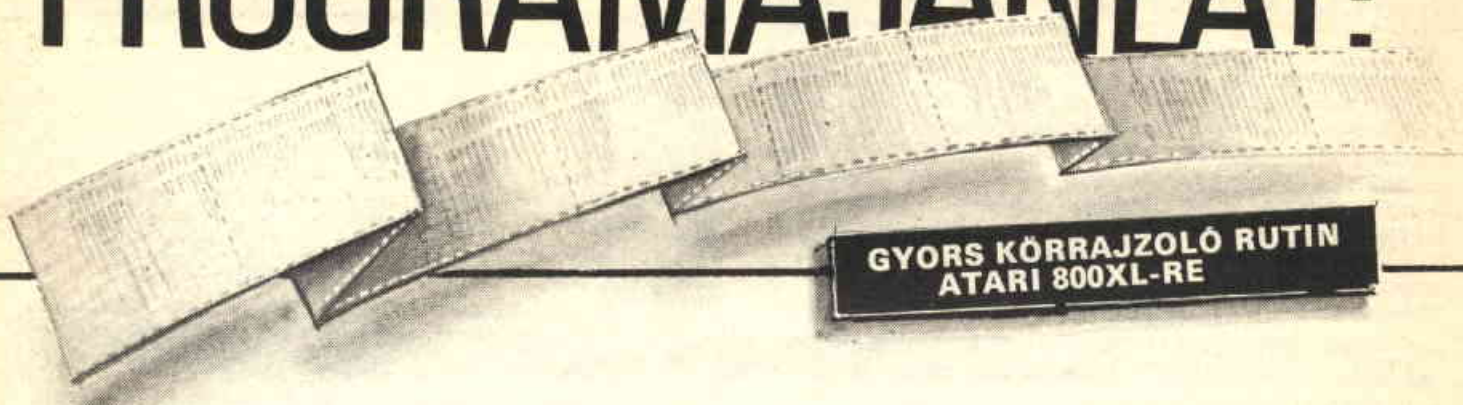
ANYAGJEGYZÉK:

- 1 db **SN 74121 N IC** (monostabil multivibrátor)
- 1 db **BC 182 tranzisztor** (vagy hasonló)
- 1 db **500 pF–1 nF** közötti kisméretű **kondenzátor**

- 1 db **2,7 kOhm–4,7 kOhm** közötti **ellenállás** 1/4W
- 2 db **8,2 kOhm–10 kOhm** közötti **ellenállás** 1/8 vagy 1/4W



PROGRAMMA. IÁNLAT:



**GYORS KÖRRAJZOLÓ RUTIN
ATARI 800XL-RE**

Ennek a rutinnak a meglakotásához egy matematikus barátom adta az indítást. Amikor elújságotha, hogy differenciálegyenletek átalakításával egyszerű körrajzoló képletet hozott létre, gondoltam, én is megpróbálok gyorsítást-egyszerűsítést.

Ha kihasználjuk a kör szimmetriáját, elég egy nyolcadkört kirajzolni, a többit ennek megfelelő tükrözésével kapjuk – ez nyilván gyorsabb, mint minden pontot egyesével kiszámolgatni. A képernyőt derékszögű koordináta-rendszernek foghatjuk fel. A körpontok számításához a Pitagorasz-féle $a^2+b^2=c^2$ képletet használjuk (ez szintén gyorsabb, mint a szögfüggvények). Esetünkben az x és y koordináták könnyedén behelyettesíthetők a képletbe, mivel ezek derékszöveget zárnak be; a c helyére a sugár (r-rel jelöljük) négyzete kerül. Tehát az általunk használatos képlet a következő: $x^2+y^2=r^2$. Mivel a képernyő képpontokra bontható, csak egész szá-

mokkal kell dolgoznunk (törtkoordinátát nem tudunk ábrázolni, csak egészre kerekítve). Induljunk ki az $y=0$ és x =sugár pozícióból, majd növeljük y-t, ciklikusan, míg a teljes nyolcadkört ki nem rajzoltuk. Ha meggondoljuk, be kell látnunk, akkor fejezhetjük be a ciklust, ha y elérte az x értékét. A nyolcadkörünk függőlegesen indul, azután fokozatosan a vízszintes felé hajlik, de még a végpontján is legalább 45 fokot zár be az x tengellyel. Ebből következik, hogy az y értékét nyugodtan egyesével növelhetjük, az x ugyanis mindig 1-nél kisebb értékkel csökken, tehát a kör sehol sem szakad meg. Ezek után meg is alkothatjuk az első körrajzoló rutint az alábbiak szerint (ez így nem program):
kezds: r =sugár, $y=0$
ciklus: $x=\sqrt{r^2-y^2}$
kirajzolás
 $y=y+1$
IF $x > y$ THEN ciklus
rutin vége.

```
5 GRAPHICS 7:REM bármelyik üzemmód
10 INPUT X0,Y0
20 INPUT X:REM sugar
30 C=X:Y=0
40 IF Y*Y>C THEN X=X-1:C=C+X+X+1
50 PLOT X0+X,Y0+Y:PLOT X0+X,Y0-Y:PLOT X0-X,Y0-Y:PLOT X0-X,Y0+Y
60 PLOT X0+Y,Y0+X:PLOT X0+Y,Y0-X:PLOT X0-Y,Y0-X:PLOT X0-Y,Y0+X
70 Y=Y+1:IF X=Y THEN 40
```

```
10 POKE 106,144:GRAPHICS 0
20 RESTORE 100
30 FOR I=36864 TO 37089:READ A:POKE I,A:NEXT I
40 NEW
100 DATA 104,201,1,208,46,104,209,43,133,214,133,217,104,240,36,133,213,165,85,1
33,211
110 DATA 197,213,165,86,176,2,240,22,134,210,164,87,24,101,213,144,16,217,125,23
8,176,8,192,8,208,4
120 DATA 166,86,240,8,76,46,185,217,125,238,176,240,165,84,133,212,197,213
130 DATA 144,240,24,101,213,176,235,217,141,238,176,230,198,214,230,217,165
140 DATA 214,230,214,101,214,101,217,176,4,36,217,48,10,197,213,144,6,229
150 DATA 213,198,213,229,213,133,217,165,213,133,215,165,214,133,216,32,148
160 DATA 144,165,213,133,216,165,214,133,215,32,148,144,166,214,228,213,144
170 DATA 202,165,210,133,86,165,211,133,85,165,212,133,84,96,32,180,144,32,210
180 DATA 144,32,172,144,32,218,144,32,172,144,32,195,144,32,172,144,32,210,144
190 DATA 32,172,245,165,200,76,242,241,165,211,166,210,24,101,215,144,1,232
200 DATA 133,85,134,86,96,165,211,166,210,56,229,215,176,1,202,133,85,134,86
210 DATA 96,165,212,24,101,216,133,84,96,165,212,56,229,216,133,84,96
```

A gyorsaságot szem előtt tartva rögtön látszik, hogy az r^2 -et felesleges minden ciklusban újra kiszámítani. Elég egyszer a rutin elején megtenni, s attól kezdve mint konstantst használni. Ennél azonban többet is tehetünk. Mivel a ciklus első lefutásakor az $y=0$, az x a sugárral lesz egyenlő. Ha az r kellően nagy, a következő $y=1$ esetben az x értéke csak törtértékkel csökken, minthogy pedig esetünkben tört értéket kerekíteni kell, a gyakorlatban az x egyenlő marad r -rel. Kérdés, hogy meddig. Természetesen addig, míg a gyökös kifejezés a nagyobb egész számhoz esik közelebb (vagyis ha a törtrész 5 tizednél nagyobb).

Matematikailag igazolható, hogy két szomszédos egész szám négyzete között a különbség egyenlő a két szomszédos szám összegével. Pl. $8*8=64$ és $9*9=81$ között a különbség $8+9=17$. Ennek tudatában törtek kezelése nélkül végezhetjük a kerekítést a következő módon: x -et akkor kell eggyel csökkenteni, ha a gyök alatti érték a kisebb négyzetszámhoz áll közelebb. Ez pedig akkor van, ha a négyzetszám (kezdetben r^2) és az y^2 közti különbség meghaladja x értékét. Ekkor x -et eggyel, a négyzetszámot pedig a következő négyzetszámra kell csökkenteni. Ez azt jelenti az előbbieknél alapján, hogy $2x+1$ -et kell kivonni belőle. Még egyszerűbbé válik a dolog, ha meggondoljuk, hogy az r^2 értékére nincs is szükség, csak az y^2 érték számít, mely egyre nő, míg el nem éri x értékét. Ekkor x -et eggyel csökkentjük, a határértéket pedig, melyet a y^2 -nek el kell érnie, a négyzetszámok közti különbséggel, vagyis $2x+1$ -et növeljük. Ezt valósítja meg a BASIC program (1. lista), melyben $X0$ és $Y0$ a kör középpontját jelölik, C pedig a határérték. Mint láthatjuk, a sugár értékét nem is tartjuk meg a rutin során!

Ahhoz, hogy gépi rutint készíthessünk, további változtatásokra van szükség, hogy jobban kihasználhassuk a gépi kód lehetőségeit. A szorzás ugyanis nagyon lassú és nehézkes (ti. az $y*y=y^2$ elvégzése). Erre azonban nincs is szükség! Hozzunk létre egy változót az y^2 tárolására 0 kezdőértékkel, majd ezt minden ciklusban $2y+1$ -gyel növeljük. Ekkor éppen az adott ciklusban szükséges y értéket kapjuk, szorzás nélkül (a $2y$ ugyanis $y+y$ alakban kerül a rutinba). Utolsó lépésként fontoljuk meg, hogy számunkra mind a határérték, mind az y^2 lényegtelen, csak az számít, hogy a kettő közti különbség elért-e egy határt (x értékét). Így elég ezt a különbséget kezelni, aminek nagy előnye, hogy egy byte-on elfér (mivel a $-x...+x$ tartományban mozog, az x pedig max. 95 lehet), az egy byte-os összeadás-kivonás pedig gyors. Az eddigiek alapján alkottam meg körrajzoló rutinomat. Használatához természetesen nem kell érteni az előző bonyolult gondolatmenetet. A rutin végrehajtási ideje kb. 10–150 ms a kör méretétől függően.

A BASIC betöltőprogramot (2. lista) még az első lefutás előtt mentsük ki. A DATA sorokat ellenőrizhetjük:

```
RESTORE: A=0: FORI=1 TO 226: READ B:A=A+B:
NEXT I: ? A
```

A képernyőn a 33557 számnak kell megjelennie. RUN parancsra törlődik a képernyő, majd kisvártatva a betöltő-program befejezi működését a 40-es sor NEW utasításával. Ettől kezdve az $A=USR(36864)$, sugár) formulával rajzoltathatunk kört. A kör színét és középpontját előzőleg COLOR ill. POSITION utasításokkal be kell állítani. Vigyázat! A rutin csak a 0–8-as grafikus módokban rajzol igazi kört, a 9–11-es módokban erősen elnyújtott ellipszist kapunk.

A rutin úgy van megalkotva, hogy a rajzolás kezdete előtt ellenőrzi a kör méreteit, így ha a kör nem fér ki a képre, rajzolás helyett 3-as hibajelzést kapunk.

Ez a rutin a sprite-kezelővel együtt is használható, itt is érvényes, hogy a RESET gomb megnyomása után adjunk ki POKE 106, 144: GRAPHICS 0 parancsot, másként a rutinok elvesznek.

Rieth József

Label	Code	Comment
	PLA	levegő operandus kell
	CMP #1	
	BNE FC	
	PLA	
	BNE FC	ja sugar felső Bateria mindig 0
	STA Y	
	STA C	
	PLA	
	BNE FC	ja sugar alsó Bateria nem lehet 0
	STA X	
	LDR XpoL	ikor középpont, x pozíció also Bata
	STA X0L	
	CMP X	
	LDR XpoH	
	BCC L1	ja also határ ellenorzes
	BNE FC	
L1	STX X0H	
	LDR uzem	parafikai uzemmod
	CLC	
	ADC X	ifalso határ
	BCC L2	
	CMP XhatariY	ellenorzes
	BCC FC	
L2	CPY #8	
	BNE FC	
	LDR XpoH	
	BNE L4	
FC	JMP &B92E	3-as hibajelzes
L2	CMP XhatariY	
	BCC L3	
L4	LDR Ypoa	ikor középpont
	STA Y0	
	CMP X	jaalso határ ellenorzes
	BCC FC	
	CLC	
	ADC X	
	BCC FC	
	CMP YhatariY	ifalso határ
	BCC FC	
	DEC Y	velokészites a ciklushoz
	INC C	
C1	LDR Y	2y+1
	INC Y	
	ADC Y	
	ADC C	2a határerték
	BCC C2	
	SIT C	ha a C mea negatív, nem kell ellenor
C2	BMI L5	
	CMP X	
	BCC L5	
	SEC X	
	DEC X	
	SEC X	2x+1
L5	STA C	
	LDR W	
	STA Valt.1	2eszedvaltozo
	LDR Y	
	STA Valt.2	
	JSR Rajz	
	LDR X	
	STA Valt.2	
	LDR Y	
	STA Valt.1	
	JSR Rajz	
	LDR Y	
	CPY X	
	BCC C1	Ujaras a ciklushoz
	LDR X0H	viisszaritja a kör középpont
	STA XpoH	koordinatait
	LDR X0L	
	STA XpoL	
	LDR Y0	
	STA Ypoa	
	RTS	
Rajz	JSR Xp1	ja négyzetkörök rajzolasa
	JSR Yp1	
	JSR Plot	
	JSR Ym1	
	JSR Plot	
	JSR Mm1	
	JSR Plot	
	JSR Yp1	
Plot	JSR &F59C	egy pont kirajzolasa
	LDR &CS	COLOR szín
	JMP &F1F2	
Xp1	LDR X0L	Xk plusz koordinata
	LDR X0H	
	CLC	
	ADC Valt.1	
	BCC L7	
	INX	
L7	STA XpoL	
	STX XpoH	
	RTS	
Mm1	LDR X0L	ja minusz koordinata
	LDR X0H	
	SEC	
	SEC Valt.1	
	BCC L9	
	DEX	
L9	STA XpoL	
	STX XpoH	
	RTS	
Yp1	LDR Y0	Yk plusz koordinata
	CLC	
	ADC Valt.2	
	STP Ypoa	
	RTS	
Ym1	LDR Y0	Yk minusz koordinata
	SEC	
	SEC Valt.2	
	STP Ypoa	
	RTS	

BENCHMARK

játék 0036

BASIC ÉS PASCAL – SEBESSÉGÖSSZEHASONLÍTÁS

A CP/M operációs rendszer nagy előnye, hogy sokféle nyelv sokféle profi színvonalú fordítóprogramja alkalmazható hozzá. Ezzel együtt fölmerül a kellemes „gond” is: mikor melyiket használjam? Ezt egyrészt a programozó tudása, másrészt a feladat jellege döntheti el. Például egy egyszer használatos néhány soros számítást nem érdemes C nyelven írni, mivel sokkal több időbe kerülhet a program írása, majd három lépcsőben történő lefordítása, mint maga a futás. Bonyolult adatszerkezetű programnak meg BASIC-ben nem érdemes nekifogni: rövid időn belül áttekinthetetlené válik. Ha viszont olyan programra van szükségünk, melyet sokszor fogunk használni, és egy-egy alkalommal hosszú ideig fut, nem elhanyagolható szemponttá válik a futási sebesség is. Épp ezért az alábbiakat afféle játékos összehasonlításnak szánjuk.

ÉRTELMEZŐ – FORDÍTÓ

Mint tudjuk, a számítógépek lelke, a mikroprocesszor közvetlenül csak kódolt igen egyszerű utasításokat ért meg, magasabb szintű programnyelvek használatához az adott nyelv utasításait egy erre szolgáló programmal át kell alakítani a gép által érthető formára. Ez az átalakító program alapvetően kétféle típusú lehet: **értelmező (angolul: interpreter) és fordító (compiler).**

Az **értelmező** a BASIC-től megszokott módon soronként hajtja végre a programot, azaz az utasítássorokat végrehajtásuk sorrendjében egyesével „alakítja” gépi nyelvre, majd a végrehajtás után a következő sorra térve elfelejti az előző sor átalakított változatát.

A **fordító** ezzel szemben az egész programot IFestől, GOSUBostól egyszerre alakítja át, és az eredeti változatot felejtja el.

BENCHMARK1

```
100 REM Benchmark 1
110 PRINT "S"
120 FOR I=1 TO 1000
130 NEXT I
140 PRINT "E"
150 END
```

BENCHMARK1 PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark1;
var K : integer;
BEGIN
  writeln('S');
  for K:=1 to 1000 do;
  writeln('E')
END.
```

BENCHMARK2

```
100 REM Benchmark 2
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 IF K<1000 THEN 130
150 PRINT "E"
160 END
```

BENCHMARK2 EGÉSZ VÁLTOZÓKKAL

```
100 REM Benchmark 2I
105 DEFINIT K
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 IF K<1000 THEN 130
150 PRINT "E"
160 END
```

BENCHMARK2 WHILE UTASÍTÁSSAL

```
100 REM Benchmark 2W
110 PRINT "S"
120 K=0
130 WHILE K<1000
140 K=K+1
150 WEND
160 PRINT "E"
170 END
```

BENCHMARK2 PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark2;
label ABC;
var K : integer;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  if K<1000 then goto ABC;
  writeln('E')
END.
```

BENCHMARK2 WHILE UTASÍTÁSSAL PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark2W;
var K : integer;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  while K<1000 do K:=K+1;
  writeln('E')
END.
```

BENCHMARK2 REPEAT UTASÍTÁSSAL PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark2R;
var K : integer;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  repeat
    K:=K+1;
  until K=1000;
  writeln('E')
END.
```

Az **értelmező** kis helyen elfér, és működéséhez is kevés memóriát használ, a programot bármikor megszakíthatjuk, és pl. a változók vizsgálata után újra indulhatjuk, programhibánál is könnyen megtudhatjuk, hogy hol a baj. Hátránya, hogy ha egy sorra többször rákerül a vezérlés, azt mindannyiszor újra és újra lefordítja (a 2. Benchmarknál a 130-as és a 140-es sort pl. 1000-szer), így viszonylag lassú. A fordító előnye: az általa előállított gépi kódú program mentes ettől a hibától, többnyire sokkal gyorsabban is futhat. Hátrányai: sok helyet foglal és sok memóriát használ (ha nincs kéznél lemezegység), programhiba vagy megszakítás esetén általában nem tudjuk, hogy hol álltunk meg, a folytatás lehetetlen, és nem használhatjuk a gépet parancsüzem módban.

BENCHMARK3

```
100 REM Benchmark 3
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 A=K/K*K-K+K
150 IF K<1000 THEN 130
160 PRINT "E"
170 END
```

BENCHMARK3 PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark3;
label ABC;
var K : integer;
    A : real;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=K/K*K-K+K;
  if K<1000 then goto ABC;
  writeln('E')
END.
```

A HASONLÍTANDÓK

Két, széles körben elterjedt programnyelv-változatot választottunk ki összehasonlítás végett: a Microsoft BASIC-80 5.2 értelmezőt és a hozzá tartozó BASCOM fordítót, illetve a BORLAND TurboPascal 2.00A fordítót. (Érdekességképpen említjük meg, hogy mindkét program kompatibilis változata fut IBM PC-n is.) A vizsgálatra használt, ún. Benchmark-programok BASIC- és PASCAL-listáit mellékeltlen közöljük. A programok futási idejei másodpercben, melyeket 4 MHz-es órajellel működő HomeLab 3 CP/M számítógéppel mérünk, az 1. táblázatban található. Csupán két „újdonosság” van: mind BASIC-ben, mind PASCALban vizsgáltuk a **WHILE**-ciklusokat a 2. Benchmark átalakításával (Benchmark 2W), valamint a PASCALban a **RE-**

BENCHMARK4

```
100 REM Benchmark 4
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 A=K/2*3+4-5
150 IF K<1000 THEN 130
160 PRINT "E"
170 END
```

BENCHMARK4 PASCALBAN

```
PROGRAM Benchmark4;
label ABC;
var K : integer;
    A : real;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=K/2*3+4-5;
  if K<1000 then goto ABC;
  writeln('E')
END.
```

PEAT-UNTIL változatot is. (Bench-Mark2R). Mint tudjuk, néhány BASIC változat (pl. a Primo) lehetővé teszi a változók ún. típusának megadását (a PASCALban ez természetes és kötelező is). Egy számváltozó típusa lehet valós (mint általában), és egész. A valós számok általában 4 byte-on tárolódnak, az egészek kettőn, és az ábrázolásuk is egyszerűbb. Ebből adódóan az egész változók csak -32768-tól +32767-ig vehetnek fel értékeket, de sokkal gyorsabban lehet velük számolni. Ezért külön mértük a BASIC-ben a **valós** (1-2. oszlop), ill. az **egész** (3-4. oszlop) változókkal futó ciklusok idejét is. Egész változóval futó ciklusra példa a BenchMark 2I program, amely a BenchMark 2 átalakítása. A BASIC sebességeket mértük az **értelmezővel** futtatva (1. és 3. oszlop), és a **fordítóval** gépi kódra átalakítva (2. és 4. oszlop) is. A TurboPascalnak is van kétféle üzemmódja: tud a memóriába és floppy-lemezre is fordítani. A kétféle üzemmód gyorsasága között csak a 3. BenchMarknál volt lényeges különbség: itt először a lemezre, majd a memóriába fordított program futási idejét találhatjuk.

BASIC - BASIC

A BASIC-et önmagában vizsgálva is megállapítható néhány fontos dolog. **Elsőként** mindjárt az, hogy a ciklusváltozók egész számként való definiálása általában felére-ötödére csökkenti a futási időt. Kivétel a 3., és részben a 4. és 5. prog-

BENCHMARK5

```
100 REM BenchMark 5
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 A=K/2*3+4-5
150 GOSUB 190
160 IF K<1000 THEN 130
170 PRINT "E"
180 STOP
190 RETURN
200 END
```

BENCHMARK5 PASCALBAN

```
PROGRAM BenchMark5;
label ABC;
var K : integer;
A : real;
Procedure return;
begin
end;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=K/2*3-4+5;
  return;
  for L:=1 to 5 do;
    if K<1000 then goto ABC;
    writeln('E')
  END.
```

Típus	BASIC				TURBO PASCAL
	értelmező	fordító	értelmező	fordító	fordító
Ciklus-változó	valós	valós	egész	egész	
BM 1	1,2	0,7	0,8	0,03	0,025
BM 2	3,7	0,8	2,9	0,032	0,07
BM 2W	3,6	0,75	2,8	0,031	0,07
BM 2R					0,06
BM 3	10	4,5	10,2	4,9	4,65/5
BM 4	9,9	2,4	9,9	2,4	5,45
BM 5	10,4	2,4	10,4	2,4	5,5
BM 6	18,5	6,15	16,5	2,5	5,65
BM 7	29,6	9,6	24,7	2,75	6,1
BM 8	52	51	52	51,7	55,8

ram: itt csak a K változót lehetett egészként definiálni, az A-t nem, így a futás közbeni folytonos típusátalakítás miatt a sebesség csökkent. **Másodszor:** a lefordított program tényleg gyorsabban fut, de néha ez a különbség nagyon kicsi (pl. BM 3), vagy bonyolult függvényeknél szinte semmi (BM 8)! Így két elterjedt tévhitet lehet egyszerre megcáfolni: egyrészt nem igaz, hogy egész ciklusváltozók alkalmazása minden esetben csökkenti a futási időt, másrészt nem igaz, hogy egy BASIC program gépi kódra lefordítva feltétlenül **nagyságrendekkel** gyorsabban fut. Természetesen, ha a kívánt feladatot végrehajtó programot rögtön gépi kódban írjuk, a helyzet egészen más... Végül az is kiderül, hogy a fordító az értelmezővel el-

BENCHMARK6

```
100 REM BenchMark 6
110 PRINT "S"
120 K=0
130 DIM M(5)
140 K=K+1
150 A=K/2*3+4-5
160 GOSUB 220
170 FOR L=1 TO 5
180 NEXT L
190 IF K<1000 THEN 140
200 PRINT "E"
210 STOP
220 RETURN
230 END
```

BENCHMARK6 PASCALBAN

```
PROGRAM BenchMark6;
label ABC;
var K,L : integer;
M : array(1..5) of real;
A : real;
Procedure return;
begin
end;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=K/2*3-4+5;
  return;
  for L:=1 to 5 do;
    if K<1000 then goto ABC;
    writeln('E')
  END.
```

lentében nem érzékeny különösképpen a szubrutinokra, továbbá konstansokkal kétszer gyorsabban számol. Következtesként azt lehet levonni, hogy ami sebesség szempontjából optimális a fordítónak, nem feltétlenül az az értelmezőnek, és fordítva. Röviden: programozni csak pontosan és szépen...

BASIC - PASCAL

A BASIC-et és a TurboPascal összehasonlítva láthatjuk, hogy a PASCAL általában kétszer lassúbb ezekkel a programokkal, mint a BASIC. A kivételt az 1. és a 3. programnál a fordítók eltérő szerkezete, a 8. programnál pedig a függvények általános lassúsága okozza. Az is kitűnik, hogy a BASIC-ben a **WHILE-**, a PASCALban a **REPEAT-**ciklus nemcsak elegánsabb megoldás,

BENCHMARK7

```
100 REM BenchMark 7
110 PRINT "S"
120 K=0
130 DIM M(5)
140 K=K+1
150 A=K/2*3+4-5
160 GOSUB 230
170 FOR L=1 TO 5
180 M(L)=A
190 NEXT L
200 IF K<1000 THEN 140
210 PRINT "E"
220 STOP
230 RETURN
240 END
```

BENCHMARK7 PASCALBAN

```
PROGRAM BenchMark7;
label ABC;
var K,L : integer;
M : array(1..5) of real;
A : real;
Procedure return;
begin
end;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=K/2*3-4+5;
  return;
  for L:=1 to 5 do M(L):=A;
  if K<1000 then goto ABC;
  writeln('E')
  END.
```

mint az IF-es szerkezet, de ráadásul egy picit még gyorsabban is fut! Megfigyelhető, hogy a TurboPascal relatíve lassan hajtja végre az értékadást, számjegyekkel is lassabban számol, és az eljárás hívás is bizonyos időbe telik.

VÉGKÖVETKEZTETÉS

Mindazonáltal dőreség lenne a BASIC és a PASCAL viszonyát ezen BenchMark-értékek alapján megítélni. A BASIC sebességelőnye csak egyszerű szerkezetű programoknál jelentős, nagy, bonyolult, strukturált programok **lényegesen** könnyebben írhatók és tesztelhetők PASCALban, és éppen mert a kívánt adatszerkezet megvalósítása egyszerűbb, gyorsabban is futhatnak. Zoletnik Sándor régi BIT-LET-beli végkövetkeztetését tehát kiegészíthetjük azzal, hogy nemcsak gépet, de programnyelvet sem érdemes BenchMark-értékek alapján választani.

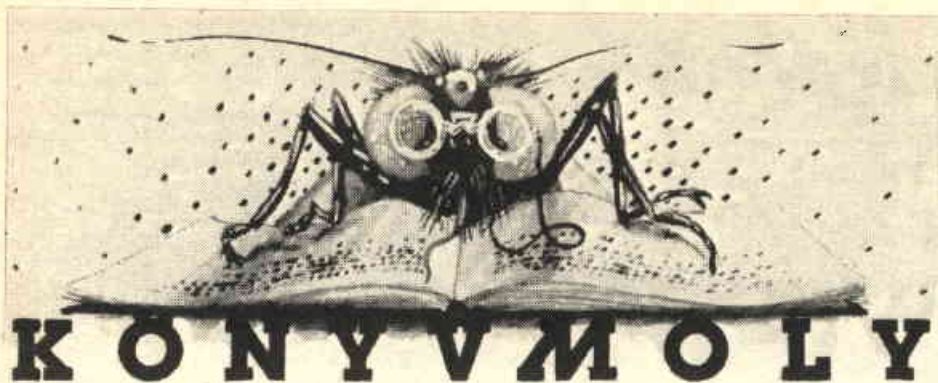
Mészáros Gyula

BENCHMARK8

```
100 REM BenchMark 8
110 PRINT "S"
120 K=0
130 K=K+1
140 A=K/2
150 B=LOG(K)
160 C=SIN(K)
170 IF K<1000 THEN 130
180 PRINT "K"
190 END
```

BENCHMARK8 PASCALBAN

```
PROGRAM BenchMark8;
label ABC;
var K : integer;
A,B,C : real;
BEGIN
  writeln('S');
  K:=0;
  ABC: K:=K+1;
  A:=sqr(K);
  B:=ln(K);
  C:=sin(K);
  if K<1000 then goto ABC;
  writeln('E')
  END.
```



Dr. Pajor Gábor: Az IBM PC-ről kezdő felhasználóknak II. A szoftver – LSI ATSZ, 68 o., 70 Ft.

(A hardverről szóló első kötet folytatásában most a gépekbe „életet lehelő” szoftverekkel ismerteti meg a szerző – kezdve az operációs rendszer és a file fogalmának bemutatásától a felhasználói célszoftverek leírásáig.)

Barakonyi Károly: Táblázatkezelő rendszerek – LSI ATSZ, 361 Ft.

(A tartalmas kötet hat kisebb könyv egybefűzött változatának is beillik: a három-három legelterjedtebb táblázatkezelő rendszert mutatja be IBM PC-re, illetve C64/128-as gépekre. A részletes leírás mellett kitér a programcsomagok alkalmazási területeire, illetve erős és gyenge pontjaira is.)

Első könyvem a programozásról – Műszaki Könyvkiadó–Novotrade, 48 o., 99 Ft.

(A számítógép fogalmával, annak felhasználási lehetőségeivel megismertető képeskönyv – Első könyvem a mikrokról – folytatása a BASIC programnyelv alapjaiba igyekszik bevezetni a gyermekolvasókat.)

A. Clarke, I. M. Eaton, D. Powys-Lybbe: A CP/M operációs rendszer – SZÁMALK, 283 o., 240 Ft.

(A kötet teljességében igyekszik bemutatni a legnépszerűbb operációs rendszert: a történelmi áttekintéstől kezdve a parancsokon és a programnyelveken át a szükséges hardver ismertetéséig.)

Faludi András: A dBase és a PropBase adatbázis-kezelő rendszerek kézikönyve – SZÁMALK, 322 o., 197 Ft.

(A használati útmutató a két rendszer sajátosságait, alkalmazási körüket mutatja be. Jó összeállítást tartalmaz a műveletek, parancsok formáiról, használatukról.)

Bodor Tibor: A Commodore 64 programozásának gyakorlata 2. Soros lemezállományok – SZÁMALK, 189 o., 133 Ft.

(A szerző a lemezkezelés alapjaitól kezdve ismerteti a soros állományok adatkezelését.)

Sebestyén Béla: Helyi számítógéphálózatok – Műszaki Könyvkiadó, 378 o., 145 Ft.

(A könyv áttekinti a mind szélesebb körben használt helyi hálózatok típusait: a sín- és gyűrűhálózatokat, a fénykábelhálózatokat, a műszaki és tudományos kutatásokban alkalmazott, valamint az ipari hálózatokat.)

G. L. Simons: Szakértői rendszerek és mikrók – Műszaki Könyvkiadó, 186 o., 50 Ft.

(A mesterséges intelligencia kutatásának egyik legfontosabb részterületét mutatja be a kötet, számos mikroszámítógép-alkalmazási példán keresztül.)

Dusza-Varga: A BASIC nyelvű programozás ábécéje – Műszaki Könyvkiadó, 171 o., 66 Ft.

(Abban a sorozatban jelent meg a könyv, amelyben korábban a „Matematika és számítástechnika” című mű is – így elsősorban az üzemmérnök-képzést segíti, számos, jól használható programmal illusztrálva.)

Wolfgang Link: BASIC a mérés-, a vezérlés- és a szabályozástechnikában – Műszaki Könyvkiadó, 150 o., 69 Ft.

(A kötet az amatőr felhasználóknak ad útmutatást gépük alkalmazási lehetőségeinek kibővítéséhez.)

Lángos István: Bevezetés az IBM PC XT/AT DOS-ba – Novotrade, 127 o., 99 Ft.

(Az operációs rendszer ismertetése az IBM gépekkel most ismerkedőknek kíván „kezdőlkést” adni.)

Commodore 128 felhasználói kézikönyv – Novotrade, 235 o., 390 Ft.
(A mind népszerűbb gép eredeti kézikönyvének fordítása.)

Dr. Kecskés István: Mikroszámítógépek használata az idegen nyelv-oktatásban – Tankönyvkiadó, 172 o., 27 Ft.

A cím várakozással tölti el az olvasót. A nyelvoktatás egyike azoknak a területeknek, ahol még csak kísérleteznek a számítógépek alkalmazásával, így arra számítunk, hogy dr. Kecskés István ezekkel a próbálkozásokkal ismerteti meg. Ez részben teljesül is – csak hogy a szerző nem döntötte el, hogy könyvét kinek írja. A számítástechnikai szakembereknek nem, ehhez a bemutatott programok ismertetése

felületes. De a nyelvtanárok számára sem – ehhez az kellett volna, hogy leírja: egy-egy nyelvtanórán hogyan lehet igénybe venni a számítógépet. Azaz amellett, hogy mit csinál a gép, arra is kíváncsiak lennénk, hogy közben mit kell tennie a tanárnak és a diáknak.

Úgy tűnik, hogy a szerző önmaga és csoportja számára írt, hogy összegezzé, hol tartanak kutatásaikban. Így azután meglehetősen öncélú munkává sikeredett a kötet, és az olvasó nem tudja, mi a köze ehhez az egészhez.

Ráadásul tudományos értekezéséknél sem áll meg a lábán a mű. Ehhez túl szűk áttekintést ad, és rendszertelen a szerkezete. Pedig a tartalomjegyzék ennek ellenkezőjét sugallja – az jól szervezett. Annak alapján még jól olvasható könyv is kikerekedhetne. Az alfejezetek azonban zavarosak, gyakoriak az átfedések, és sűrűn oda nem illő témák is bekerülnek egy-egy alcím alá. A szerző hol önisméltalásokba bocsátkozik, hol pedig szót sem ejt fontos kérdésekről.

Ugyanez a következetlenség érződik a könyv több témakörével kapcsolatban. A szerző néha nagyszámítógépekre, néha pedig mikrogépekre utal – de azt sehol nem mondja meg, hogy mire is képes a nyelvoktatásban egy mikrogép, mekkora szókinccs, nyelvtani anyag fér bele. Az ismertetett programokról nem derül ki, hogy milyen tudásszintű és milyen korú csoporthoz szólnak. Sok minden a levegőben lóg a kötetben.

Rendeteg a belső ellentmondás is. Így több helyen említi a szerző, hogy nem szabad a tanulókat gépeléssel terhelni, a legegyszerűbb válaszadási módszert kell biztosítani számára. Viszont azt is hangsúlyozza, hogy nem jó, ha egy válasznak egy billentyű felel meg. Köztes megoldást nem talál, így bemutatott saját programjában ő is egy billentyű lenyomásával kéri a helyes választ. A rosszabb módszert választotta, hiszen a számítógépek



SZOFTVER ÖTLETEK



mostani elterjedési fokán már nem kellene ennyire féltetni a diákokat a gépeléstől; az pedig, ha minduntalan a jelkulccsal is foglalkozni kell, elvonja a figyelmet a nyelvgyakorlástól.

Kiemeli a szerző azt is, hogy a gép segítségével a beszédet nem lehet megtanulni. Ez így van, de azt is be kell látnunk, hogy az emberek közötti kommunikáció alapvetően más jellegű, mint az ember és gép közötti. Erre sajnos nem tér ki a mű – bár az egyik alfejezet a gép által igényelt gondolkodásmóddal foglalkozik. Az ismertett programok legtöbbször olyasmire próbálja kényszeríteni a gépet, amire az nem képes; a számítógép sajátos lehetőségeit viszont nem használják ki. Amire még ki kell térnünk, az a nyelvtani szabályok, illetve a kommunikációs egységek tanításának kérdése. A nyelvtanárak között valóban háború dúl arról, hogy melyiket kell elsősorban oktatni. A szerző is fontosnak tartja, hogy foglalkozzon a kérdéssel, de nem voksol egyik megoldás mellett sem. Válasza az – mint a kötetben felvetett más problémákra is –, hogy mindkettő szükséges. Egy nyelvtanítást segítő eszköz kapcsán azonban – legyen az akár a számítógép – nem ez az alapvető kérdés. A fontos az, hogy amit megtanulunk, azt funkciójával együtt sajátítsuk el. Ha ebben segít az eszköz, akkor használható, ha nem, akkor rossz. Azt kell megértetni a tanulóval, hogy anyanyelve és az idegen nyelv között nincs egyértelmű megfeleltetés. A számítógép alkalmas lenne erre, hiszen a nyelv és a program is egy-egy rendszer. A jó oktatóprogramnak képesnek kell lennie arra, hogy a nyelv rendszerét legalább elemi szinten modellezze. A legtöbb bemutatott program kísérletet sem tesz erre. A szerző saját programja végképp nem, ő szabályok alkalmazását kívánja gyakoroltatni a végtelenségig. Akad azért a programok között néhány olyan, amely erre törekszik – és ezek ismeretése a könyv kevés erényének egyike. Ilyenek a szimulációs programok, amelyeknél a tanulónak valamilyen élethelyzetre idegen nyelven kell reagálnia. Jók még a generáló programok is, ahol a gép nem egy előre megadott szöveggel dolgozik, hanem a nyelv szabályainak és szavainak segítségével önmaga állítja elő azt. E néhány jó programismertetés azonban elvész a szokványosak tömegében – így azután meglehetősen haszontalan olvasmánykötet.

Tallér József

A RAM-OT FELTÖLTŐ GÉPI KÓDÚ PROGRAM C 64-RE

A Commodore-64-en történő BASIC programozás során többször volt szükségem arra, hogy a memóriaterület bizonyos részeit töröljem. Így például a grafikus képernyő kezelése során nyilvánvalóvá vált, hogy a 8 kbyte-os grafikus képernyő törlése BASIC-ből túlságosan lassú. Emiatt írtam ezt a gépi kódú programot, amelyik egy adott byte-tal tölti fel a RAM-ot egy előre megadható tartományban. Az 1. ábrán látható a program BASIC betöltő programja. A gépi kódú programot egy másik programból, vagy pedig közvetlen üzemmódból, a következő utasítással lehet elindítani.

SYS (50304), RAMELÓ, RAMVÉG, X ahol a RAMELÓ változó a kezdőcímet jelenti, amittől kezdve a RAM-ot az X változó értékével fel kívánjuk tölteni; a RAMVÉG változó pedig kijelöli azt a határt, ameddig a feltöltést el kell végezni. Figyelem: a RAMVÉG tárolót már nem tölti fel a memóriában a program az X értékkel, azaz a RAM feltöltése a RAMELÓ címtől a RAMVÉG-1 címig tart. Ez a program lényegében a gépi kódú monitorprogramokban szokásos F funkciót (Fill – feltöltés) valósítja meg úgy, hogy BASIC-ből egyszerűen meg lehet hívni.

Mire is jó ez a program? A grafikus képernyő törlésére például, amiről már az előbb beszéltünk: ez BASIC-ből egy perc nagyságrendbe eső időt tart, míg gépi kódból egy másodperc körüli idő alatt megvalósítható. Másrészt a normál, a karaktereket megjelenítő képernyőn megvalósíthatjuk a segítségével, hogy a képernyő közepén 3 sort letöröljünk (SYS (50304), 1424, 1544, 32 segítségével), avagy a képernyőnek csak a felső harmadát, illetve ha úgy tesszük, az alsó felét töröljük le. (A felső harmad: SYS (50304), 1024, 1344, 32-vel, míg az alsó fél törlése: SYS (50304), 1504, 2024, 32 utasítással valósítható meg.) Ha az üres hely, a space képernyőkódja: a 32 helyett a pont képernyőkódját: a 46-ot, vagy inverzben a 174-et helyettesítjük be, akkor a törlés helyett pontokkal fogja feltölteni a program a képernyőt. Ily módon tetszőleges karakterekkel feltölthetjük a képernyőt, csak az X tárolóba a feltöltendő karakter képernyőkódját kell megadni.

A 2. ábrán egy példát mutatunk arra, hogy hogyan lehet villogó hatást elérni ennek a programnak a segítségével – a villogtató üzemmód: a FLASH hiányzik a C-64 BASIC-jéből. Ebben az esetben a szintáróloba, amely 55296-tól tart 56295-ig. Ír be a program változtatva különböző szinkódokat; így a képernyőn megjelenített karakterek színe változni fog, és ez kelti a villogó hatást.

Ha véletlenül hibásan adjuk meg a határokat, például a RAMVÉG kisebb a RAMELÓ-nél, akkor a program „INVALID DATA” hibajelzést ad.

Szabó Péter Pál
1161 Budapest XVI., Rákospalotai határút 18.

```
1000 FOR I= 50176 TO 50325
1010 READ X:POKE I,X:9=9+X:NEXT
1020 DATA 56,165,253,229,251,153,108,165
1030 DATA 254,229,252,133,109,144, 49, 5
1040 DATA 108,240, 39,165,109,240, 19,160
1050 DATA 0,138,145,251,200,208,251,178
1060 DATA 109,230,252, 24,144,237,234,234
1070 DATA 234,234,165,108,240, 12,160, 0
1080 DATA 138,145,253,200,196,108,208,249
1090 DATA 234,234, 96,234,234,234,234,234
1100 DATA 234,160, 0,165, 80,196, 37,210
1110 DATA 255,208,192, 24,208,245, 96,234
1120 DATA 13, 18, 17, 32, 32, 32, 73, 78
1130 DATA 86, 69, 76, 73, 68, 32, 32, 68
1140 DATA 65, 84, 65, 32, 33, 32, 32, 32
1150 DATA 32, 32, 32, 32, 32, 32, 32,234
1160 DATA 32,253,174, 32,158,173, 32,247
1170 DATA 183,165, 20,164, 21, 96, 0,234
1180 DATA 32,112,196,133,251,132,252, 32
1190 DATA 112,196,133,253,132,254, 32,112
1200 DATA 196,170, 76, 0,196,234
1210 IF(X > 20251) THEN PRINT"HIRBAS ADAT !!!"
1220 PRINT"OK !!!"
```

```
1 SYS(50304),1024,2024,174:REM PONTOK A KEPERNYON
2 SYS(50304),55296,56296,2:REM PIROS SZINBEN
3 FORI=0TO999:NEXT:REM KESLELTETES
4 PRINTCHR$(19) " ***
5 PRINT" *** VILLOGO SOROK *** "
6 PRINT" ***
7 PRINT" *** SZABO PETER PAL *** "
8 PRINT" ***
9 FORI=0TO999:NEXT:REM KESLELTETES
10 FORJ=0TO240STEP2:REM 2 KARAKTER
11 FORI=0TO199:NEXT:REM VILLOGAS UTEME
12 SYS(50304),55296,55456+J,0:REM FEKETET A SZINTAROLOBA
13 FORI=0TO199:NEXT:REM VILLOGAS UTEME
14 SYS(50304),55296,55456+J,1:REM FEHERET A SZINTAROLOBA
15 NEXT
16 END
```

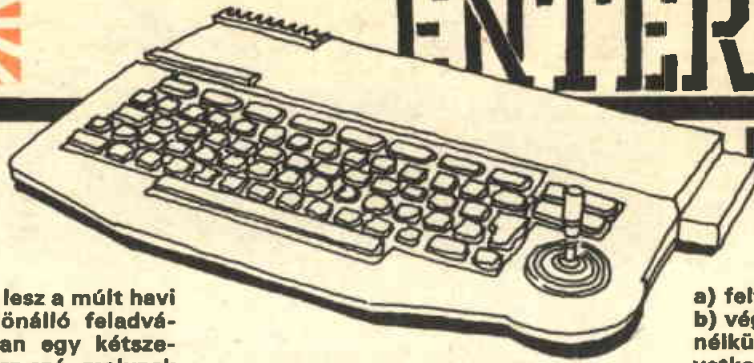
HIBAIGAZÍTÁS

Júniusi számunkban megjelent „A DISTRON hibái” című cikkünkbe néhány értelemszerű hiba került. A 26. oldal középső hasábjában alulról a 9. sorban F599A helyesen: F599/9A alulról a 7. sorban 62876K helyesen: 62875 26 oldal harmadik hasábjában

első sorban HEX EB95-F0 helyesen: EB95-F090 13-14. sorban „ex af,af” helyesen: “ex af,af” alulról a 10. sorban H-61C/1D helyesen: H-F61C/1D alulról a 3. sorban „memóriahe-lyeteknek” helyesen: „memóriahe-lyek- nek”

28. oldal 1. hasábjában alulról a 4. sor után kimaradt egy rész – a mondat helyesen: „Áthelyezés után a DISTRON az áthelyezés- kor megadott címnél (xxxx) 48 byte- tal feljebb fog indulni (RANDOMIZE USR xxxx+48).”

A PLUS/4 nyerő sorsolását 1987. július 18-án megtartottuk. A szerencse Kozsper Vilmos budapesti pályázónknak kedvezett.



ENTERPRISE[®] nyerő

Első feladatunk hasonló lesz a múlt havi számban megjelent különálló feladványunkhoz. Most azonban egy kétszemélyes társasjátékról lesz szó, melynek neve **ROTARY** (a játékboltokban jelenleg is kapható). A játék táblája a kiindulópóllyalattal együtt az 1. ábrán látható, a tábla középső sávjában félgömb alakú bemélyedések, a két szélén sötét és világos golyók vannak. A játék tartozéka még a 2. ábrán látható „pörgettyű”, mely a golyók mozgatására szolgál. A „pörgettyű” közepén alul egy dudor van, mely éppen beleillik egy mélyedésbe, s ekkor a 6 lyuk a 6 szomszédos mélyedés fölé esik (3. ábra). Ha a „pörgettyűt” valamelyik irányban megforgatjuk, (bármely irányban 60, 120 vagy 180 fokkal), akkor a lyukaiban lévő golyók is a lyukakkal együtt forognak (átvándorolnak más bemélyedésekbe) – az előző helyzetből indulva egy jobbra 120 fokos forgatás utáni állapotot a 4. ábrán láthatunk.

A játékot két játékos játssza, Sötét és Világos. Sötét kezd, s ezután felváltva lépnek. Lépni úgy lehet, hogy a soron következő leteszi a „pörgettyűt” egy olyan üres mélyedésbe, melynek 6 szomszédja közül többen van saját (színű) golyója, mint ahányban az ellenfél. (Tehát az előző példánkban Világos lépett.) A cél a játékmező közepén látható háromszög mindhárom mélyedésének saját golyókkal való feltöltése, aki ezt eléri, az nyert.

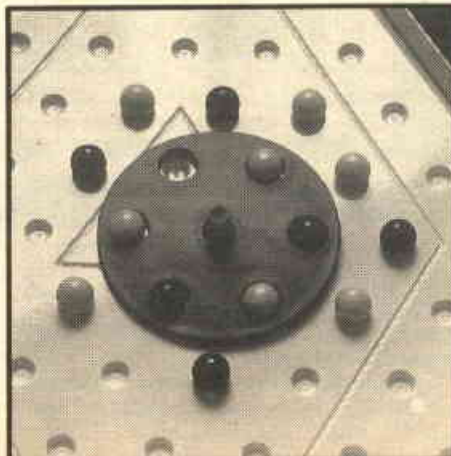
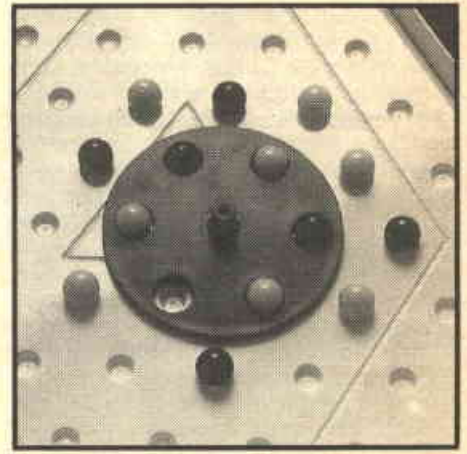
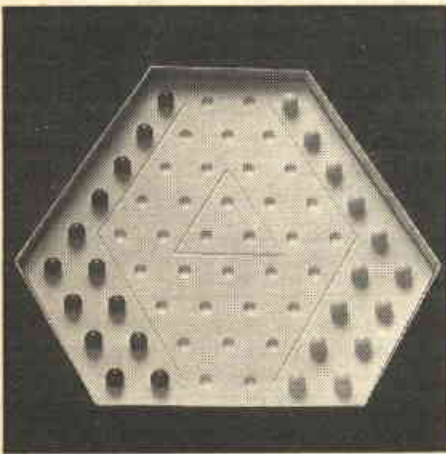
A feladat több részből áll:

- tervezzünk meg egy olyan adatstruktúrát, melyben kényelmesen tárolhatjuk a táblát a rajta lévő golyókkal együtt.
- ezt használva írjunk egy rövid programot, mely a következőket tudja:

- a) feltölti a táblát a kezdőállapottal,
- b) végigjátssza a játékot visszajelzés nélkül, azaz mindig kiírja, hogy ki következik, bekéri a „pörgettyű” lerakásának a helyét (tetőzés szerinti koordináta-rendszerben), ellenőrzi, hogy a soron következő itt forgatható-e, s ha igen, bekéri az elforgatást. A változást csak a belső adatstruktúrában kell feljegyeznie.

- c) figyeli a játék végét, kiírja, hogy ki a győztes.

A programokat tetszőleges Magyarországon elterjedt házi számítógép BASIC-jében kérjük megírni, s papíron beküldeni a megfelelő leírással együtt. Haladók (grafikában jártasabbak) megpróbálhatják a játékot szép grafikai visszajelzéssel, barátságos formában is elkészíteni – versenyen kívül. Aki elég ügyesnek érzi magát, megpróbálhatja még ezt a változatot is továbbfejleszteni, hogy a gép is tudjon játszani – lehetőleg minél jobban. Ezt azonban való-



színűleg igen nehéz elérni! Aki grafikával rendelkező, vagy pláne játszani is tudó változatot készít, az beküldheti lemezen vagy kazettán, részletes leírással együtt – ezekből a jobbakat ugyanis szívesen közölnénk a lapban. Azonban a kazettát ill. lemezt beküldő olvasóknak is – amennyiben részt kívánnak venni a pályázaton – be kell küldeniük az alapváltozatot papíron, a megfelelő leírással.



**ENTERPRISE[®]
nyerő**

Kérjük levégni és a levélre felragasztani! Beküldési határidő: 1987. október 15.